Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

HENRIK SODEMANN

LANDMANDSLIV GENNEM 60 ÅR

HENRIK SODEMANN

LANDMANDSLIV GENNEM 60 ÅR

FORLAGET
GREFTA TRYK ApS
8500 GRENAA
MCMLXXX

1. oplag af
LANDMANDSLIV GENNEM 60 ÅR
Af Henrik Sodemann
ISBN 87-980518-1-4
Bogen er sat med excelsior
og trykt i 1.000 eksp. hos
Grefta Tryk ApS, Grenaa
Printed in Denmark

Forord

De fleste mennesker, der fortæller om sig selv og deres liv, undlader ofte barske kendsgerninger, som de føler, de ikke kan være bekendt, eller som de mener ikke rager mennesker, der læser deres oplevelser.

Da jeg er fyldt 78 år, kan jeg vist regne med, at de personer, der her figurerer er døde, og navnene i de fleste tilfælde er derfor rigtige.

Der er intet digtet, men alt er fortalt efter bedste evne.

Henrik Sodemann

Landmandsliv i 60 år

I det herrens år 1900 fik et af Jyllands mest udstrakte sogne, Farstrup-Lundby, en ny præst. Han var københavner med k, og bønderne skævede lidt efter ham, når han gik tur. Enten var der en spadserestok med eller en paraply. Det var til højre hånd, og den venstre blev samtidig holdt ud til siden langs med kroppen, men altid med håndfladen nedad. Præsten havde, mens han studerede færdig i København, været rigsdagsstenograf, og havde derved tjent sig til et stort Hornung Møller klaver. Præsten havde været heldig, han fandt sig en dygtig kone. Hun var fra Nykøbing Falster og havde de første år endnu mindre end præsten evne til at falde til ved landboerne. Egnens folk var dog glade for deres præstefolk, og de blev altid inviteret med, når der var gilde på gårdene. Første aften var for indbudte, næste for dem, der havde givet gaver og tredie for børnene. Det var skik, at når nogen kom langvejs fra, kunne de ved at betale et par dalere eller en fem krone, komme med til gildet, spise og danse til den lyse morgen. Ofte var sådanne fremmede af gildeholderne fuldkommen ukendte. 1902 fik præstens deres første barn. Det var en dreng, og året efter fulgte en pige. Da drengen var syv år, kom han i landsbyskolen. Der var to klasser. Store klasse var dem over tolv år.

Du skal være præst, når du bliver stor, - nej, jeg skal ikke.

Den dag i dag kan jeg se de voksnes glade og lidt ondskabsfulde smil, når de så, hvordan en lille dreng på 4-5 år, rød i hovedet reagerede på deres forslag. Min far var præst, men jeg opdagede hurtigt, at det ikke netop var sagen. Drengene sagde ingenting, men de voksne kunne lide at drille mig. En præst på landet for 70 år siden blandede sig ikke meget med folk, ihvertfald omgik bønderne og han hinanden på en anden måde. Men var der noget, de ikke kunne klare, så var præsten dem til hjælp, - foruden han var det udstrakte sogns største skatteyder. Proprietærgården Hornsgård, hvorfra der i reglen leveredes 20 fede stude til Ålborg marked ad gangen, haltede bagefter når der skulle betales skat. Vi havde en ikke særlig dygtig lærer i Farstrup.

De store drenge puttede ham sommetider i tørvekassen. Den var ret stor, og degnen kunne lige være deri. Jeg gik kun i „lille klasse", og vi tog jo ikke fat på degnen, men når der var frikvarter, kunne vi godt glemme tiden og gik i en plantage ved siden af og sloges i grankogler.

De store lavede bøsser, en messingpatron blev sat ned i et træstykke, der var formet som en revolver. Patronen blev godt omviklet med ståltråd. Der blev filet et lille hul og et par kramper slået i, så der kunne ligge en tændstik. Når patronen blev fyldt med krudt og hagl, kunne skytten skyde på hvad som helst, når han med en tændstikæske strøg på tændstikken, der lå ud for det filede hul med sit svovl. Flammen slog ned og antændte krudtet, og så sagde det bang. Efterhånden blev drengene så frække med skyderiet, at folk reagerede. Det blev konstateret, at Jens Nørgaards stude var blevet ramt af hagl. Der blev talt om politi, men forinden kom en mor til en af drengene op til min far, med to dejlige bøsser, og han lovede at forpurre politiundersøgelsen, men den dag i dag kan jeg huske de to dejlige bøsser, som min far brændte. Dem ville jeg, der vist var 7 år, meget gerne have haft fat i. Rundt om præstegården snoede sig „Vaar Å". Der gik megen tid med at fiske. Min lidt ældre kammerat Martin og jeg var tit ude med lyster, når ørrederne var fredede. Om efteråret kom der mange op i åen. Der var aldrig nogen, der talte om fredningstid i 1910, så vi havde mest travlt om efteråret og stangede ofte ørreder på op til 6 kg.

Åen var ikke reguleret, og den lavede dybe høl på sin vej ud til fjorden. Enkelte steder lå der store sten, og under en sådan lå der tit en pundsål. Engang lå jeg og ragede under en sten. Jeg kunne mærke den glatte ål, men ikke få fat i den. Jeg tog så min lommekniv og prikkede ålen med, men da jeg skulle mærke igen, havde ålen vendt sig om og bed mig nederdrægtigt i den længste finger. Vi fik ikke ålen den dag. En dag havde vi taget så store nogle fisk, at vi ikke kunne bære dem hjem. De blev så bundet til lysteret, og så slæbte vi dem. Da forpagteren på gården og hans karle så det, blev de også interesserede og gik på fiskeri, men de

kom hjem uden fangst og indrømmede, at det var drengene vist bedre til. Vi havde to piger, en ældre og en barnepige til min broder, der var 7 år yngre end mig. Det var ikke så let at enes med de piger, der kunne let vanke et par flade, men søster Ellen og jeg var jo heller ikke særlige artige. En dag kom jeg løbende ind i køkkenet til den ældste pige, der hed Marie. „Dær kom 4 svåner å fløv lie herøver", sagde jeg. „Det hedder ikke svåner Henrik, men svaner", sagde hun. Vi talte altid fint til vores forældre, men kunne så vende os om og snakke ravjydsk til folk fra egnen.

Da vi var 6-7 år, kom vi til at gå i skole hjemme. Mor var gammel lærerinde og dygtig til at undervise, hvorimod far blev så ivrig, at han svarede for os, hvis vi ikke var hurtige nok. Engang, da den ældste af pigerne lå på sine knæ og vaskede gulv i sin underkjole, så jeg, der sad på høkassen, at der var sådan en revne i underkjolen bagpå foroven, hvor der var bånd, der var sløjfet sammen. Nu havde jeg jo flere gange set, hvordan det gik med køerne og tyren. Jeg vidste jo, hun var en hun og den sprække kunne jo næsten kun være til en ting. Jeg var meget interesseret, og det viser, hvilke tanker drenge på 5-6 år kan have. Der gik næsten 20 år før jeg opdagede, hvordan det forholdt sig.

Når Ellen og jeg var alene hjemme fordrev vi tiden efter bedste evne. Ellen var bedre begavet og drillede mig. Hun fik så nogle kløj, når jeg syntes hun var for skrap. Vi havde en lille foxterrier, der hed „Kvik", og det var den også. Når vi trak i det store egetræsspisebord, der hvilede på ruller, foér Kvik i et ben og gnavede det bedste den kunne. Følgen blev at benene næsten var gnavet over alle, og endnu i dag kan vi se på bordet, der står på loftet her, hvordan Kvik havde molestreret det. Det var selvfølgelig strengt forbudt for os, den måde at lege på, men vore forældre var jo en gang imellem i byen. Nu udmærkede jeg mig ikke ved at være en artig dreng, og fik derfor ofte en god endefuld af min temperamentsfulde mor. Hun brugte en linial, som var god til en bagdel. Da jeg i reglen fik mit hoved puttet ind i hendes skørter, for ikke mine vræl kunne høres alt for langt bort, udløste det efterhånden at jeg fik talefejl, og

det var jo ikke så godt. Jeg blev derfor sendt til København, men herom senere.

Degnen fik middagsmad nede ved præsten. Han var ikke noget lys til at lære fra sig. Børnene måtte selv kæmpe sig igennem f.eks. i regning. Når de kom til et nyt afsnit i regnebogen, og de ikke hjemme havde læst herom, satte degnen dem „tilbage" til noget, de havde lært. Det var selvfølgelig ikke godt, men præst og skolekommission sagde ikke noget til degnen, så da præstens dreng havde fået undervisning et par år på skolen, tog præsten ham ud, og han og fruen, der havde været lærerinde i sin ungdom, underviste så selv deres børn. Pigen, der hed Ellen, var den dygtigste, og som følge heraf sin faders øjesten. Drengen, der hed Henrik, ville hellere være ude ved forpagteren og hans karle. Han hjalp til med at tynde roer og fik sommetider en 25 øre herfor. Henrik havde en fejl, der hæmmede ham stærkt, han stammede stærkt. Da han blev 11 år, rejste hans far derfor med ham til København og fik ham ind på Statens Institut for talelidende. Det var meget slemt for ham, da hans far rejste hjem til det nordjydske, uden han var med. Han græd sig i søvn hver aften og syntes han ud af vinduerne kunne se dele af sit hjern. Der var vist 15 elever, og en gammel oversergent sad til daglig og overvågede. Børnene var fra 10-18 år, og de fik alle bank hver dag, idet man åbenbart mente, det kunne kurere talefejlen. Jeg tror tværtimod.

Der var særlig to søskende, en pige på 17 og broderen 18. De fik jævnligt lussinger, så de trillede henad gulvet. En underviser, der hed hr. Møller, var en ren sadist og bankede børnene, bare den mund de skulle tegne ikke havde den rette facon. Timerne gik ellers med at fremsige vokallyde, enten samlet eller hver for sig. Særlig for den enkelte kunne der komme besvær med talefejlen, og så vankede der. Nogle år senere var jeg på kostskole sammen med en, der havde fået privattimer af hr. Møller. Hr. Møller slår, sagde jeg. Næh, den troede han ikke på. Staten betalte sikkert ikke Møller, som han kendte så godt fra privattimer. Vi fik et værdiløst ugentligt papir, der blandt andet fortalte om, hvordan en bangebuks var løbet fra det hele. Der stod end-

videre, som det eneste jeg husker fra bladet, hvad der ikke går - per du - går perdu - desværre fandt jeg åbenbart grundet mine 11 år, ikke ud af pointen og turde ikke spørge derom. Når vi fik mad, tre gange daglig, var det sammen med de døvstumme, og vi var alle rædselsslagne for dem. Vi kom først i spisestuen, og så kom de ca. 200 døvstumme stormende bagefter. De var i alle aldre og foér over os, der var lidt anderledes. De slog os sjældent, men de rykkede i os og udstødte de mest uartikulerede lyde man kunne høre. Vi var bange for dem, men en ting godt gjorde dog Statens Institut til gavn for mig. Min far hentede mig, og hr. Møller beklagede selvfølgelig, at jeg ikke var helbredt, men han ville anbefale, at jeg blev sendt på kostskole.

Min far havde vist en fætter, der havde været præst på Bogø. Han anbefalede mine forældre at sende mig over på Wads skole på Bogø. Det så sådan ud, at både Wad og hans frue var børn af præstefolk, og de tog derfor præstebørn for halv pris. Det var 3.000 kr. om året. Det var mange penge i 1912. Mine forældre fulgte mig til Bogø, og jeg må straks

indrømme, at jeg var noget langt nede, da det skete. Vi boede på 2 og 4 mands værelser, og da mine forældre var rejst, kravlede jeg ind under min seng og græd, så længe jeg kunne holde det ud. Meget længere væk hjemmefra end København, og selvfølgelig mange flere klø end på Statens Institut. Men jeg blev meget hurtigt klogere, og har ofte sagt, at det var det bedste af min ungdomstid. Vi havde mange officerer som lærere, bl.a. Borgeslin, der senere blev leder af de hvide i Finland. Vi havde et spejderhold. Jeg blev senere patruljefører. Så havde vi et rohold. Skolen havde erhvervet en gammel officersbåd, der havde 8 roere. Jeg kom med på roholdet, og vi besøgte mange af de småøer, der ligger ved Bogø og ligeledes roede vi til Stubbekøbing. En tildragelse, som næsten skal fortælles. Vi roede over til en lille ø, hvor der tilsyneladende ikke var nogen hjemme i huset, der lå der, men der var plantet gran, der var meget høje og tætte, da de aldrig blev tyndet ud. Jeg har altid været klar til at gå på opdagelse og kravlede ind mellem granerne. Der lå den ene store rede nær den anden, med andeæg i rederne, alle omkranset af dun. Jeg fyldte lommerne med æg og dun og kravlede ud med dem. Der blev dog ikke hentet flere, da læreren ikke var sikker på, det var lovligt. Det var det heller ikke, og søndagen efter måtte roholdet over og bede om forladelse. Den eneste, der ikke var med, var mig, og det var endda mig, der havde lavet ulykkerne. Det var nemlig sådan, at jeg var yngste mand på kampholdet i fodbold, og vi skulle have en dyst med Nykøbing Falster samme dag. Vi tabte for øvrigt kampen 3-1. Jeg lavede vores mål, hvad nykøbingenserne var meget glade for at se. Men de havde flere hundrede at tage af på deres skole. Vi var kun 80 på Bogø. De skønne år på Bogø fik ende. De elever der ville, fik en stump have. Jeg sendte modne tomater hjem og løvfrøerne kravlede i træerne dernede. Ligeledes var der morbærtræerne.

Opholdet på Bogø var jo sammen med drenge fra alle samfundsklasser. Der var 2 fra Skt. Crois, ofte børn af forældre, der havde stillinger i varme lande. Der var 3 piger på skolen, deriblandt en kineserinde. Hun gik et par klas-

ser over mig, og jeg tror ikke hun fik besøg af sine forældre, hvad der ellers skete for de andre med forældre i udlandet. Fodboldpræmierne var givet af en dansker fra Rusland. Vi spillede næsten altid fodbold i vores fritid, og vi var glade, når vi også fik lov at spille i gymnastiktimerne, der var for alle klasserne om eftermiddagen. Desuden havde vi gymnastik i det sidste frikvarter om formiddagen hver dag. Om lørdagen var vi færdige med skolen kl. 2 om eftermiddagen, og havde så fri indtil lektielæsning kl. 5. Lærerne var ofte militærofficerer. Bl.a. havde vi Borgelin. Han blev senere fører for de hvide i Finland. Han kom lidt forkert afsted med skolen. Det var vist noget med en dame. Jeg bar hans kuffert til Lindebroen, da han rejste. Lærerne havde i reglen en dreng til at sidde hos sig på værelset som stikirenddreng. Jeg sad hos 3 forskellige. Først Borgelin, så Funck Rasmussen, der var fra Fyn. Vi kaldte ham „mirakeldoktoren". Han havde vist studeret medicin og kunne lide at kurere på os. Engang havde de større drenge, (der kunne læses til studentereksamen, som de tog i København), blandet noget sprit i et vandfad, som så 5-6 stykker gik og tog slurke af. Bl.a. en af mine kammerater som hed Buggelund. Han skulle konfirmeres dagen efter. Det var derfor meget uheldigt, at han blev kanonfuld, så han var nærmest bevidstløs.

De ældste fik fat i Funck og måtte jo så til at skrifte for ham og bede ham hjælpe med at få Bugge restaureret. Det lykkedes også for Funck, og jeg tror han fik ham udpumpet, men Bugge var dog noget bleg, da han dagen efter stod på kirkegulvet, men ingen af lærerne fik færten af, hvad der var foregået. Bugges far var dyrlæge, vist i Vordingborg, og da jeg engang var inviteret med ham hjem i en lille ferie, blev Bugge uvenner med sin far, der var en lille mand, mens Bugge var stor og tyk. Han tog en pisk og så måtte faderen rigtignok springe for de slag han fik. Faderen jamrede sig, og Bugges mor og jeg gik løs på drengen, for at få ham til at holde op. Mange år senere læste jeg i avisen, at en arbejder på Vordingborg slagteri havde overfaldet dyrlægen, men så var dyrlægens søn kommet til og havde maltrakteret arbejderen.

Til sidst sad jeg hos den senere bestyrer af skolen, H.B. Kragh. Han boede som lærer i samme tårn som jeg. Skolen bestod af 4 tårne med værelser. De var sammenbyggede og havde så klasseværelserne nederst. Engang vidste vi, der var lærermøde lidt fjernt fra tårnet, hvor jeg boede. Det begyndte så med, at drenge fra et andet tårn kom og sloges med os. Der var i reglen håndklæder med en knude på, men det blev hurtigt værre. Sengene blev endevendt på alle værelser og vandkanderne kom i brug. I løbet af en times tid flød tårnet med vand hele vejen ned ad trapperne. Men efterhånden kom vi jo op til os selv og så skulle der ryddes op. Vore sengetæpper blev brugt til at tørre op med, så de så jo ikke godt ud. Det blev selvfølgelig en meget alvorlig historie. Noget andet var, at det næsten ikke var til at straffe os, da mindst 40 drenge havde været involveret i bataljen. Det blev kaldt „slaget på Kragenæs", på grund af H.B. Kraghs krumme næse, og hr. Wad, der var skolebestyrer holdt en dommetale for os. Der var tale om alt muligt og lovede udsigter til at blive sendt hjem til vore forældre med et frimærke på ryggen. Men „slaget på Kragenæs" gik over i skolens historie som en begivenhed, der sikkert ikke bliver glemt før den sidste af stridsmændene er død. Det hændte jo nok at vi drenge, også de større ragede uklar og så var der: „Udfordring på tennisbanen". Tennisbanen lå afsides mellem nogle nøddehegn, og vi mødtes så med lidt ældre sekundanter, og så blev der slået på snuden til den ene lagde sig og gav op.

Skolebestyreren hed Christian, og blev derfor kaldt „Kræ", et øgenavn vi dog var meget forsigtige med at bruge, når han var i nærheden. Hans kone hed Anna og blev, jeg ved ikke hvorfor, kaldt „Gine". Hun var ellers så rar, men det bryder drenge sig jo ikke om. Hun underviste mest forskoleeleverne, men jeg havde hende da til engelsk.

Det var selvfølgelig en regel og stor forbrydelse, hvis vi drenge sladrede om hinanden til lærerne. Det gjorde vi ikke. Det udartede selvfølgelig, at nogle lidt større var ret slemme ved de små. Vi havde bl.a. en dreng vi kaldte

„Pinkerton". Han slugte alle romaner med den titel. Han lavede trædolke, som en eller anden kunne få boret ind i siden, mens Pinkerton skreg: „I næste nu borede forbryderen sin dolk i sit offer". Vi var temmelig kede af ham. Jeg havde kunnet banke ham, men han gik altid og hang på mig, og til sidst var han den stærkeste.

Jeg havde fundet en 16 shilling i et mulvarpeskud på fodboldbanen. Den var af sølv og helt blank, ikke slidt. Pinkerton samlede på mønter, og en dag kom han ind på mit værelse og smed en dårlig bog, som jeg ikke var interesseret i. Så tog han min 16 shilling, og sagde vi havde handlet. Jeg var jo forhindret i at beklage mig, men tænkte tit på i årene derefter, at det kunne være rart at finde Pinkerton og tage mønten igen.

En anden led knægt hed Hakon Holst. Københavnerdrengene kaldte ham „Hækon". En dag i lektielæsningen ville han have lov til at gå ned til kakkelovnen og spidse blyant. Mens han stod der, blev der lidt uro i klasseværelset ved siden af. Der sad nogle gymnasiaster og læste uden opsyn. Vores lærer gik frem og kiggede. Der var rude i døren, og lynhurtigt lukkede Hakon kakkelovnen op og smed en pakke deri. Der gik kun et øjeblik, så lød der et mægtigt brag og kakkelovnen nærmest røg fra hinanden. Der var ingen der kunne forstå, hvad der gik af kakkelovnen. Hakon var jo straks, da pakken var afleveret, løbet op på sin plads og så var han glemt. Pakken bestod af 1/2 pund krudt omviklet med papir. Samme Hakon deserterede en gang fra skolen og tog med en fragtdamper, men blev bragt tilbage af sin mor, der var enke, og jeg tror nok, han fik sådan en omgang af Kræ, at han ikke prøvede det mere. Vi havde det jo så godt, så det var nok for at „vise sig" for os, han lavede det nummer. En lidt ældre kammerat ville gerne gå tur med mig i skoven. Det var ellers en flink fyr, men han underholdt mig i reglen med, at han ikke kunne li' piger, og fortalte om hvordan nogen havde afsløret sig selv ved, at de bedre kunne lide drenge. Han rørte nu ikke mig, men de store hjemme på skolen havde mig i forhør om, hvad vi havde talt om på turen. Mange år senere hørte jeg, at han, der havde en stor forretning i Odense, var

blevet straffet for homoseksuel adfærd. En smedelærling havde gået rundt og besøgt flere med den tilbøjelighed, og havde til sidst angivet dem til politiet. Engang besøgte denne kammerat mig i præstegården, men jeg havde min søster til at underholde ham og kan kun beklage, at han ikke levede, til forholdet homoseksuel var fuldt lovligt og nu vist er en form for sex, der bruges meget af såvel mandlige som kvindelige.

På kostskolen havde vi 2 tvillinger, Finn og Willy Matthiesen. De var enæggede tvillinger og lignede hinanden som 2 dråber vand. De var som andre københavnerdrenge frække i mange retninger, og de fik meget ud af deres lighed. Lærerne kunne ikke kende forskel på dem, og var de ikke til stede begge to, var det altid broderen, der havde lavet ulykkerne, hvorfor afstraffelsen ofte blev udsat. En dag mødte jeg dem på et ret afsides sted, og de blev enige om, at den jydetamp egentlig fortjente nogle øretæver. De begyndte at hæfle op i bukserne, og gik til mig fra hver sin side. Udfaldet var der sikkert ingen tvivl om, men i det samme kom en større dreng, der hed Thomsen forbi. Han var straks klar over situationen og sagde: „Dem behøver du ikke at være bange for. Slå du bare til". I løbet af et øjeblik flygtede Finn og Willy. En af de få lærerinder vi havde kunne ikke lide mig. Nok fordi at hun havde opdaget, at jeg sparkede fodbolden op, når vi gik under det tårn, hun boede i. Det rystede nok slemt på hendes gulv, og det var jo heller ikke pænt gjort af mig. Vi kaldte hende „lytteren". Hvorfor ved jeg ikke. Da hun havde navnet længe før jeg kom på skolen. En dag vi skulle have hende til time, havde jeg på tavlen skrevet: „lytter til harpens klang". Hun kiggede på tavlen og sagde: „Er det dig, Henrik, der har skrevet det?" Det benægtede jeg jo ikke og fik så eftersidning i et par timer.

Til den afsluttende eksamen på skolen havde vi en københavnsk lærer som censor. Dagen efter sagde lærerinden, at der kun var to, der havde fået 5 i stil. Kamma, den eneste pige i klassen og jeg. Det drejede sig om en fristil, og censor syntes Henriks var den bedste, men jeg syntes Kammas var nummer 1, sagde hun. Så er det godt, at censor har den største betydning, sagde jeg. Dansk var det eneste jeg var nummer

1 i klassen, og det ærgrede lærerinden frygteligt, at jeg på eksamensdagen kunne læse helt fejlfrit op, mens jeg til dagligt hakkede mig igennem temaet med min talefejl. Talefejlen satte mig efterhånden på, så jeg mange år efter som formand for Randers amts skytte, gymnastik og idrætsforening holdt foredrag på Auning stadion, for mere end 200 mennesker og bagefter fik at vide af formanden for en anden idrætsforening, at det slap jeg godt fra.

For 60 år siden, var slående argumenter meget anvendt af forældre overfor deres børn. Jeg tror de næsten altid havde godt af sådan en revselse, skønt jeg må indrømme, at jeg ikke syntes om at se en far slå både en stor dreng og en stor pige sådanne lussinger, at de faldt på gulvet, men ingen af dem sagde et kny. Min far slog meget sjældent, men jeg kan huske engang, han troede jeg havde skulket fra skole. Jeg havde fuldstændig glemt det, da der vist havde været et bryllup i skoletiden, fik jeg en mægtig omgang af hans spadserestok. Min mor derimod, der havde et vidunderligt temperament slog mig til jeg var op mod 15 år, men jeg opdagede så, at jeg kunne holde hende fra mig i stiv arm. Jeg kan huske mor sagde til far: „Jeg slår mig på ham". Jeg var jo en stor kantet fyr, og så blev hun træt af det.

En af de ting ungdommen med kriminalitet var mest bange for, var at komme til Løgstør og få „rotting". Det var en stor tyk betjent, der tildelte synderen et vist antal slag af læderremme på den bare ryg. Det var en afstraffelse, som kunne bruges i uendelig mange tilfælde i vore dage, hvor ungdommen ofte stjæler eller begår ganske ubegribeligt hærværk. Politiet skulle have fuld ret til at gennembanke sådanne asociale fyre.

Som 14-årig havde jeg ellers det uheld at falde, da jeg løb til fodboldbanen. Det var i noget slagger, og jeg fik den store senemuskel skåret over, den der sidder under knæet. Læge Linnet fik 10 kr. om året, for hver elev, for at holde os i orden, så jeg blev læsset bag i en fjedervogn og blev kørt til lægen, der boede nær navigationsskolen. Der blev sagt, at lægen altid var vred, når der kom nogen af drengene, men da han så på mit ben, var han ikke vred, og arbejdede nok

med at rense mere end en halv time, men det varede to måneder, inden benet var lægt, og den tid lugtede det, så jeg ikke kunne være i skolestuen. Jeg hed da „sode med den dårlige pote".

En morgen vågnede jeg ved at være noget utilpas. Jeg plejede aldrig at pjække den, men sagde, at jeg ville blive i sengen den dag. Der var straks to andre, (vi var seks) som mente, de snarere skulle pjække den. I det samme kom oldfruen ind, og spurgte om der var nogen syge her. Så vi var selvfølgelig syge allesammen. Doktoren kom et par timer efter. Han og oldfruen stoppede op uden for vores værelse, og vi hørte han sagde, er der nogen af drengene, der ikke har fået noget at spise til morgen. Ja, der ligger en lille en derinde, der hedder Sodemann. Tak skal du have, tænkte jeg. Doktoren sagde, vi må se lidt på dig og udpumpe dig. Nej, det har jeg været en gang, sagde jeg. Jeg var lige ved at dø, og doktoren sagde, at det skulle ikke ske mere. Lad os nu se sagde doktoren. De hældte en hel masse vand i mig med en slange og da de pirrede lidt med den kom alt fra mavesækken op. To timer efter var jeg den eneste, der var rask og løb ned og spillede fodbold med mig selv, men da begyndte de andre drenge at blive syge, og nogle af dem meget alvorligt. Doktoren sagde, at de skulle have været udpumpet alle sammen. Det viste sig, at det havde været vild persille, der var iblandet det vi fik om aftenen i forvejen.

En anden episode skal fortælles. Vi måtte ikke køre på hinandens (fremmede) cykler. Engang skulle jeg endelig have et brev med og lånte en cykel til at køre til færgen, ca. to km. Skolen begyndte igen kl. tre, så jeg havde travlt. Da så jeg til min skræk, at jeg skulle overhale rektor Wad, der var gående hjemad. Hvad skulle jeg gøre. Jeg sprang af, tog cyklen i sædet og løb alt hvad jeg kunne forbi rektor. Jeg var ikke kommet ret langt forbi, så råbte rektor Wad, hejda, hejda er drengen gal. Jeg måtte jo vente og forklare, at det gik meget hurtigere, når man løb med en cykel, men det blev ikke taget for gode varer. Jeg måtte møde senere på hans kontor og indrømme fakta, hvad der indbragte mig nogle klø. Jeg fik ellers ikke mange klø på Bogø. Kun

dagen før vi skulle have sommer- eller juleferie, kunne lærerne ikke styre mig. Jeg glædede mig til at komme hjem. Jeg kunne ikke huske, hvordan mine forældre så ud.

Da skoletiden var forbi, gik jeg ud af 4. mellem. Jeg behøvede ikke bedre eksaminer, da jeg ville være gartner. Men rejsedagen græd jeg igen, ligeså meget som ankomstdagen. Der var skønt på Bogø.

Skolen sørgede for forskellige former for underholdning. Jeg kan bl.a. huske at kgl. kammersangerinde Birgith Engel sang for os. Hun var vist 26 år og meget smuk. Hun tog os alle med sin sang. Hun blev ca. 6 år efter gift med landbrugets førstemand, propr. Nicolaisen, Kejsegaarden ved Grenaa, og der havde jeg fornøjelsen at hilse på hende igen efter de mange år, når jeg skulle levere dem fjerkræ 50 år efter hun havde sunget på Bogø.

Som barn havde min søster og jeg ikke mange oplevelser. Den årlige sygekassefest, der blev holdt i Vaarskov, var en større begivenhed, men vi skulle være hjemme til kl. 8 om aftenen. Der var bal på to estrader og underholdning for børn med luftgynger og anden form for underholdning, men allerede når vi gik hjem, lå der fulde mennesker langs med vejen, og jeg fik faktisk en afsky for spiritus, der holdt sig livet igennem. Karlene hjemme på gården stod dagen efter ved spilbommene i stalden ved hestene og kastede op. Penge havde de ikke mere. De var „skreden" til festen aftenen i forvejen.

Forpagteren havde en gammel hest, der hed Lotte. Den fik min mor at køre med, når vi skulle på besøg i sognet. Den var halt på det ene forben, og fik hun den endelig hidset op til at løbe, blev det kun til et lille stykke, så kastede den det dårlige ben frem, og så gik det i skridt. Kun når vi kørte sammen med andre vogne, var Lotte frisk. Der var ingen, der fik lov at køre forbi os.

Forpagteren skulle aflevere fem liter sød mælk hver aften, endvidere en hare, men den fik vi kun, når han skød en killing. Vi skulle også have en bede, men det var altid det dårligste gamle får han havde. Gårdejerne, som skulle betale tiende hvert år til høst, det var nogle tønder rug og byg,

som de fattige kom og hentede en bestemt dag. Nogle bar det hjem, andre kom med en trillebøre. Far stod ude i laden og målte kornet op med en skæppe, som han strøg med sin spadserestok hen over. Bagefter kom de fattige ind til mor og fik kaffe. Jeg kan endnu huske deres træsko, der stod udenfor med fint flettede halmsåler i. Strømperne, de havde på, havde forskellige kulører, nogle var blå. Ellen og jeg sad inde under et bord og så på selskabet. Vi var ikke ret gamle men noget kritiske. Hende der, sagde jeg, hun er den grimmeste af dem allesammen, nej hende der, hun er meget grimmere, sagde Ellen. Gæsterne har nok ikke været meget oplivede ved at høre på os. Når der var fremmede, sad vi ved et lille bord for sig. Far bad bordbøn, men plejede kun at gøre det om middagen, men da der var missionsuge, kom der missionærer til aften. Fader bad bordbøn, og Ellen og jeg sad pænt stille, men så snart han var færdig, råbte vi op. Far, hvorfor ber' du bordbøn, det plejer du aldrig at gøre om aftenen. De to missionærer rullede slemt med øjnene, og siden bad min far altid bordbøn om aftenen.

Vi blev hældt i seng kl. 8 om aftenen, og det var jo noget tidligt om sommeren. Vi fandt så på at ligge og råbe på mor inde i stuen, „mor, der er en loppe". Det endte i reglen med, at vi fik lov at komme ind i stuen og blive undersøgt, men lopper var der ikke nogen af.

Engang vi kørte med Lotte, rejste der sig pludselig en kone op af vejgrøften. Lotte var nær løbet løbsk, men mor, der ikke tabte fatningen, fik hold på hesten igen. Det var „skrå Tea", sagde hun. Hun lå og var fuld. Dengang „skrå Tea" blev gift med „sandelig Anders" (han sagde altid sandelig) og folk var jo altid gode til at give øgenavne, kørte de i fjedervogn ned ad Risgaards bakke, der var lang og stejl, og Anders' fæstemands hat blæste af og rullede ud over markerne. Hatten var ca. en alen høj, og vinden kunne derfor rigtig føre den med. Anders løb selvfølgelig efter hatten, men „skrå Tea" havde hørt, at det betød uheld at holde på vej til bryllup, så Anders havde to km at gå til kirken, og han var gal, da han kom til kirken. Da min far spurgte ham, om han ville have den kvinde, der ved hans side stod til ægte

(Dorthea), svarede han, „te det vil a val". Anders beholdt hatten på op til alteret, og Schmidt, der overværede, fortalte, at præsten slog til hatten, så den hoppede et stykke ned i kirken, der var 3 trin op til bedeskamlen. Det sagde bom, bom, bom. Når der var begravelse eller bryllup, kom der ofte vogntog kørende til kirke. Det var i reglen kl. to, det skulle foregå, men var der begravelse, kunne klokken godt blive halv fire. Der skulle tid til gravøl. Det var mit arbejde at sidde ude på diget omkring vores have, og så løbe ind og fortælle, når vognene kom. Det var jo i reglen gamle mænd, der kørte, og de skulle besørge, når de hoppede ned af vognen. Jeg kunne ikke begribe, at de altid stod så længe, inden vandet kom, men efter jeg er blevet 75, forstår jeg det bedre. Karetmageren boede i et lille hus for sig selv uden for byen. Da hans kone blev begravet, gik han foran dem, der bar kisten ind på kirkegården. De kom lige forbi Schmidt, der stod og ringede. Karetmageren trådte hen til Schmidt, slog ud med hånden efter følget og sagde, „det er den rilen smørme som so et pænt selskab". Karetmageren sagde altid, „den rilen smørme som so", og havde jo nok fået en dram for meget i dagens anledning. „A gjor, som at et høt det," sagde Schmidt. En anden gang, der skulle være begravelse, var der to gamle fyre, der traf hinanden. De handlede lidt med stude begge to, og da kisten skulle sænkes, trådte den ene, der var noget tunghør, hen til den anden og sagde, „kom do no lidt mæ mæ, a hår nøj a vil fortæl dæ, skig mæ å dæ sto å hør på hans sludder". Præsten og alle, der stod ved graven, kunne ikke undgå at høre hvert ord.

Når nogen skulle skilles, skulle de altid først til præsten, og han skulle så prøve at mægle. Jeg var en nysgerrig knægt og listede mig ind under et bord, når min far ikke så det. Der kunne jeg så ofte overvære makabre ting. Engang kom der en kone ind, og hun smed sig straks på gulvet på knæ, og min stakkels far fik travlt med at rejse hende op og berolige hende. Hun skreg som en stukket gris. Til nabopræst havde vi i Barmer en pastor Jørgensen. Jeg husker ham særlig godt, fordi han lod sin søn løbe de to mil op til os, da jeg blev konfirmeret. Han kom med et billede, men jeg ville hellere

have en tokrone (billedet var af pastor Jørgensen). Jeg kan ikke huske, hvor taknemmelig jeg var, men drengen blev beværtet, som de andre der kom. Pastor Jørgensen havde en temperamentsfuld kone, og da hun blev lidt uvenner med degnen, stak hun ham et par ordentlige flade øretæver. De kom i retten i Nibe, og fru Jørgensen blev dømt til at betale ti kr. i erstatning. En gårdejer Karl Nøhr, der var med som vidne sagde, „sæj mæ hr. dommer, er det taksten, ti kroner for en lussing til degnen". Dommeren erklærede, at det blev dyrere næste gang. „Ja, for helsen sku degnen ha hat et par stykker a mæ osse". Karl Nøhr var der ellers kunster i. En gang kom hans nabos køer bejsende ind i Karl Nøhrs gård. Da en af dem var ved at besørge, greb Karl Nøhr en stor kokkylling og stoppede den ind i enden på koen. Kyllingen skrubbede for at komme fri, men koen klemte røvhullet sammen, og så løb den og endte helt ude i fjorden, der lå en km væk.

Efter pastor Jørgensen fik vi pastor Bartholdy, som nabopræst. Han var lidt uanseelig af størrelse og havde ingen skæg, men en gammel kone mente dog, han var en mand, hun havde da set ham stå og besørge. Og da han kom ind til skomageren i Nibe efter sine sko, sagde skomageren, „de er it færdig min dreng, men do ka sej te din får, de blyv færdig te i morgen avten". Bartholdy var sommetider lidt hård på prædikestolen, og da han vikarierede for min far i 6 uger, han lå på sygehuset af bylder, sagde Bartholdy, (der havde været begravelse i ugen), nu siger I nok, det havde været en dejlig begravelse, det eneste der manglede var rødbeder. Lindboerne, der er pæne folk, blev så vrede, at de ikke gik i kirke før den gamle præst kom igen. Sådan en knejt, sagde de (Bartholdy var 26 år), hvad kender han til os.

Når der var præste konvent, det gik på omgang, sad jeg ganske stilfærdigt i stuen og hørte på præsterne. En gang blev Bartholdy og en ung præst, Sletten, fra Randersegnen meget uvenner. Den ene havde sagt noget i kirken, som den anden ikke syntes om. Min far sørgede altid for at glatte ud og få parterne forligte. De fortalte mange historier, som jeg desværre har glemt. Bartholdy fortalte dog en om en af

hans konfirmander, der på spørgsmålet om, hvorfor Adam og Eva blev jaget ud af paradisets have svarede, „fordi de åd hans ævler". Min far afgik som 70 årig fra sit embede. De havde bygget et dejligt hus i Løgstør. En kobbersmed skulle sørge for, at huset var varmet op, når de kom, men det var ikke gjort. Det frøs 25 grader udenfor, det var i januar. Min far, der ikke var særlig praktisk, sad i en lænestol og frøs, men mor mærkede ikke kulden så meget, da hun foér omkring og satte på plads. Min far fik lungebetændelse og blev begravet 14 dage efter de var flyttet til Løgstør. Han blev begravet i den by, hvor han havde været i 32 år. Der var 8 præster med til begravelsen. Min broder var 7 år yngre end jeg. Han fik den bedste eksamen, der var taget i Nibe, og gik derefter i Sorø akademi til han fik studentereksamen. Mine forældre havde mange gode venner. Jeg var engang på besøg sammen med min mor hos en familie i Staun. De havde meget fine og flotte møbler, alt i mahogni. Et stort bornholmerur, der havde været omtalt i aviserne. De var allerede i 30'erne budt 50.000 for det, når de engang ville sælge det.

Min søster Ellen blev udlært på forskellige hospitaler og blev en meget dygtig økonoma. Hun fortalte mig at Wads søn fra Bogø, der var overlæge på Vodskov, altid holdt sine møder der med de læger, han var formand for i Mariager, hvor Ellen var økonoma på åndsvageanstalten, på grund af den gode mad, de fik der.

For 60-70 år siden var der tørvejord i bunden og i siderne af åen, og der kunne særligt ålene lave sig et godt opholdssted. De lå ca. en alen inde, og vi fangede dem ved at stoppe en lok hø i deres indgangshul, og så grave ned til dem ovenfra. Det kunne dog også være en vandrotte, der boede der. Jeg prøvede et par gange sådan en. Den ene gang fik jeg fat i hele rotten. Det var jo noget levende, så jeg mente en skalle eller en ørred, men da jeg så fangsten, smed jeg den langt op på land, og min foxterrier, Fix, tog hurtigt livet af den. Den anden kom løbende ned til min hånd og bed mig godt i den længste finger.

Vi havde eksamen på skolen eén gang om året. Os i lille klasse var i reglen lidt betænkelige ved at komme op til de store, der var 12-14 år. De sagde ofte til os, vil i skires, og halede så deres lommekniv frem. Der var bestemt ingen af os, der ville skires. De store var ellers temmelig skrappe, og vi små beundrede dem. De puttede f.eks. degnen i tørvekassen. Der sad han med hoved og ben oppe. Jeg så det desværre ikke, men det rygtedes jo. Og en middag, da drengene i store klasse var ude i en nærliggende skov og slås i grankogler, kom skolekommissionen og listede op på loftet, der kunne de stå og høre, hvordan knægtene opførte sig. De gik så ned, rev døren op og sagde: „hva', er her skole her?" Resten af dagen gik mere roligt. Mine bedste skolekammerater var købmandens drenge. En dag jeg kom op for at besøge dem, kom de stormende ud af bagdøren og løb til hver sin side. Bagefter kom købmanden, men han nåede ikke at få fat i dem. Hvad de havde lavet husker jeg ikke, men vi opholdt os i den lille plantage resten af dagen (eftermiddagen).

Vi havde en i byen, der hed Schmidt. Han var noget helt for sig selv. Når stemningen hjemme var lidt deprimeret, bad mor mig om at hente Schmidt. Han kom så op og fortalte historier om, hvad der passerede i byen, og så gik aftenen. Schmidt var foruden graver også slagter, så når julegrisen skulle slagtes, fik både pigerne og vi børn en masse historier af Schmidt. Han fortalte engang, at en arbejdsmand ville være slagter og bad Schmidt om at lære ham det. Det var en kvie, der stod i en lade, og lærlingen bad så Schmidt om at slagte den. „Det er jo dæ, der skal være slagter", sagde Schmidt. „Nu slår du den først for panden, og så skærer du halsen over bagefter", og så fortalte Schmidt, faldt de begge to, men kvien kom først op, men Hartvig nåede da at få fat i et horn, og så filede han alt hvad han kunne, mens de rendte rundt i loen. Jeg tog nu i reglen Schmidts historier med lidt forbehold. Han fortalte, at Hartvig en anden gang kom og ville have hans hjælp. Det var en gris, der ikke ville dø, men Hartvig kom med hovedet af grisen under armen. Der var fest på gården, når Schmidt

ved juletid skulle slagte grisen. Ellen skulle hjælpe ham med at gøre tarmene rene, og Schmidt fortalte historier, så Ellen var ved at dø af grin.

Forpagteren vi havde før 1911 var en lille mand, men en meget dygtig jæger. Jeg ville gerne med på jagt, men havde besked på at gå bag efter ham. Vor næste forpagter var en meget høj mand. Hans træsko var nr. 48. Hans skridt var så lange, at jeg nærmest måtte småløbe for at følge ham. Laurids havde en meget lille husholderske, som han blev kæreste og senere gift med. Det passede ikke en enkekone i byen. Hun begreb ikke, hvad han ville med sådan en dværg. En tid havde Laurids en søster som husbestyrerinde, hun hed Anna. En dag kom Anna ud til os børn, vi var fem, heraf var købmandens datter den ældste, hun var 12 år, Anna sagde, at hvis Laurids kom og spurgte, om der havde været nogen, så skal i sige nej. Det var en søndag aften, og Anna havde haft besøg af en kæreste. Det var ellers en pæn ung mand. Hans far var lærer i et nabosogn. Anna havde så gemt ham, og Laurids spurgte ganske rigtigt, „hår der været nuen i eftermiddag". Vi bedyrede alle fem, at det havde der ikke. Laurids var meget nærsynet, og opfattede det som en skam. Han ville ikke indrømme fejlen, og der gik mange år før han fik briller. Han var meget politisk interesseret, og der kom ofte fremmede. Det var i reglen, når vi fik eftermiddagskaffe. Jeg hørte til døde så mange gange om venstre, at jeg kunne det udenad. Det kunne så hænde, at Laurids sagde, „Henrik vil do et gøre rede for venstres synspunkter". Selv om jeg døjede med min talefejl, fik tilhørerne et klart billede af partiet venstre, det eneste rigtige. Sommetider blev Laurids siddende efter middagsmaden. Mens han med sine to store hænder holdt om sit hoved, forklarede han om sit partis ufejlbarlige politik. Når vi kom udenfor, efter at have hørt på ham en times tid, sagde forkarlen, der var ældre og gift, „a er ligeglad, hvad han siger, for a stemmer ligesom Søndergaard". Søndergaard var post og socialdemokrat. Schmidts far var også ringer og graver. Det var sådan en gammel hædersmand. Han var dekoreret med dannebrogstegnet. Hans søn, der var en gemytlig fyr, havde fået

en husbestyrerinde, som kom i omstændigheder, og Schmidt vred sig noget ved det at gifte sig med hende. Men gamle Schmidt sagde, „hvad han hår gjov beskidt, må også gøres ren igen". Det gik også godt, de fik tre sønner og en datter, men Schmidt fortalte mig, at han havde helsen den pænest pige i Lundby til kærest.

De første år jeg husker i Farstrup, kørte Schmidt med stude, og hans drenge, der var på min alder, kørte med dem. Men når studene kom til enden af ageren ville de hjem, når de var bremsegale, og drengene døjede med at holde dem. Den ene holdt tømmen og den anden ploven. Det var ofte så galt, at Schmidt måtte ligge nede ved vejen og vende køretøjet, så gik det lidt igen. Hver gård havde en tørveeng ude ved Limfjorden, seks km væk. Der hørte 40 tdr. land til med græs til præstegården. Engene var ofte oversvømmede om vinteren, og græsset var meget kort, men af en særlig god foderværdi. Før 1910 blev der slået med le, og det havde derfor meget at sige, at ham med høleen kunne få den til at bide. Der var en enkekone i Viderup kær, som havde en forkarl, som der blev sagt om, at han var møj bitte. Når der skulle slås græs ved Limfjorden lejede gården i reglen daglejere fra Ålborg. Enkens forkarl, der hed Anton Egholm skulle gå æ for. Da de startede efter fjorden, var der 400 favne der ud. Anton havde ikke gået ret mange skridt før han strøg leen. Han klemte på igen, men stoppede ligeledes ret hurtigt og brugte strygeren. De to børster fra Ålborg nikkede til hinanden, jo de skulle have det godt her ved at følge den lille mand. Men da Anton havde strøget tredie gang, satte han strygeren i jorden, og så gik han til fjorden uden stryger. De to store karle var kun halvvejs, da han var færdig med sit skår. Og så var det jo, det sagde Schmidt, at hver mand sit skår. Det kunne ses hele sommeren, de var ikke lige pæne alle sammen. Når høet havde ligget nogle dage rev vi med nogle lette træriver, de såkaldte kølbyriver.

Der var en snedker i Kølby, der var dygtig til at lave dem. Først gik pigen og tog så meget hun kunne nå med riven. Så kom drengen. Han tog det pigen havde revet og mere til. Så kom anden karlen og derefter forkarlen. Så var der

efter ham revet en god pølse hø sammen. Derefter kom forpagteren med et spand heste spændt for et godt stærkt bræt. Han holdt sig fast i et reb, der gik fra hamlen. Ved at køre mod høpølsen kunne han slæbe en ret god portion hø sammen, hen til et ret højt sted, hvor det blev lagt i „holmsted". Det blev vendt et par gange, og var så klar til hjemkørsel. Det blev fyldt i et gulv i laden og fik i reglen lidt salt, der forhindrede det i at brænde sammen.

I den tid vi arbejdede med høet i engen, tog vi altid to læs med hjem hver aften. Når vi var færdige med aftensmaden skulle vi ud at læsse af, mens pigen og husholdersken malkede. Vi var i reglen færdige ved ni tiden. Jeg havde talt med den et år yngre karl om, at vi skulle spille fodbold om aftenen, når det blev lyst nok. Det var i maj. Da forpagteren hørte det en dag, sagde han: „I behøver ikke at bryde jer om nøj drenger, for vi skal snart i høet, og så skal i få gymnastik nok". Det var ikke sådan at tjene på landet før 1916. Jeg kan huske, en mindre hjordedreng fik besked om at løbe ud i engene. Der var 6 km, og tælle kvierne. De kunne falde i grøfterne. Jeg syntes, det var synd for ham, da kl. jo var 9. Jeg fulgte med ham. Vi løb hele vejen. Vi var hjemme igen kl. 11, og det havde nær kostet mig en endefuld af mor. Der var to ret store haver til gården, som vi holdt i orden. Min far klippede hæk. Der var syrenhække rundt om alle gangene. Mor og jeg lugede og lagde kartofler.

Engang havde vi en arbejdsmand til at grave. Han var ivrig lystfisker, og da far og mor kørte en tur i byen, listede vi ned til åen og stangede ørreder. Engang var jeg med ham oppe i nærheden af Løgstør. Der var nogle grøfter, der var fulde af ål, så vi fik en masse med hjem. Richter var godt kendt med de steder, hvor der var fisk. Han var enkemand og ville have mig til at lægge et godt ord ind for sig hos vores pige, men hun var kun 16 år og slog bare en skvalder op, når jeg foreslog Richter, der var 60 år. Efter kostskoletiden skulle jeg jo til at bestille noget og valgte at blive gartner. Desværre blev jeg fæstet til en missionsmand ude ved Ålborg. Han havde en lille islænder, jeg skulle køre til Ålborg marked med. Jeg kom nu ikke en eneste gang til Ålborg.

Gartneren opdagede, jeg var en stærk slambert, og satte mig til at grave sammen med to arbejdsmænd. Vore spader var beslået med jern helt op til håndtaget, så de var meget tunge. I november måned klippede vi jordbær. Det var ikke så rart, og jeg skulle blive ved til kl. 6, og de andre gik hjem kl. 5. Jeg var heldigvis på prøve tre måneder, og da de var gået, fik jeg min far til at skrive, at jeg hellere ville til landbruget. Men så var det med at få en plads. Gårdene turde ikke tage mig, for de regnede selvfølgelig med, at jeg ikke kunne bestille noget, eftersom jeg ikke var blevet i Ålborg. Men til sidst tog forpagteren mig da. Jeg skulle have 100 kr. for et år. Det var da mere end hos gartneren, der slet intet ville give. Men jeg hang godt i, og det var i 17-18, da landbrug gav gode indtægter, så forpagteren kom tit og gav mig 10-20 kr. ekstra. Året efter kom jeg til Lyngdal ved Trustrup og havde ophold i familien. Det var nogle dygtige mennesker. De fik mig året efter til Høgholm på den anden side af Trustrup. Det var familie. Godsejeren hed Schmidt og var en meget dygtig slæber. Jeg hørte, at han sammen med forvalteren flyttede lokomobilet en halv alen til siden, så det passede for tærskeværket. Når vi spiste til middag, sad godsejeren og forvalteren og talte om arbejdet, og det var gerne, „ja han kan, men ham der, kan vi ikke have til at gå for sig selv". Jeg bestemte, at mig skulle de ikke klage over, så jeg puklede godt. Engang vi kørte halm, kom jeg for nær på ham, der kørte foran. Han var ikke færdig med at læsse af. Han lovede mig nogle gode øretæver, fordi jeg kom for nær på ham. Jeg sagde, at det var jeg nok klar over jeg fik, men han kunne være helt sikker, at jeg stod ikke stille og tog imod dem. En anden gang kørte vi tre mand og harvede ved siden af hinanden. Når jeg kom sidst frem, ville de have, at jeg skulle holde, i stedet for at vende og køre først tilbage. Det ville jeg selvfølgelig ikke og sagde, at skulle vi holde, skulle det være, når det var nummer 1 til at vende først. Da vi kørte og såede, kørte jeg med en harve foran såmaskinen. Harven havde kun tre fjerdedele af såmaskinens bredde. Jeg kunne lige klare mig, da de jo skulle fylde korn på, når tiden var, og jeg havde et par frederiks-

borgere (kørehestene), de var rappe på benene. Efter et par timer begyndte min bagdel at skære tænder. Jeg fandt så en lille flad sten og satte i klemme mellem ballerne, men det gik ikke ret længe. Så fandt jeg på at smøre med konsistensfedt. Det stod ved den ene ende af marken, men det gik i blodet, så jeg blev helt syg deraf. Jeg var ikke tilfreds med, at jeg ikke fik lov at køre såmaskinen. Det var en 32 rækker med forstyring. Jeg sagde til Schmidt, at det var en skam, forkarlen lavede så mange småslav på retningen. Om jeg troede, jeg kunne gøre det bedre. Ja, det mente jeg da. Jeg fik så lov at køre dagen efter og såede så færdig. Flere år efter var jeg på besøg, og husmændene sagde, om jeg kunne huske roerne, jeg havde sået. De var lige som en snor. Det passede mig selvfølgelig godt med den snak. Jeg havde fået 500 kr. på Lyngdal. Det var 100 kr. mere, end jeg var lovet på Høgholm, hvor jeg skulle have 550 fik jeg 650. Schmidt ville gerne have beholdt mig, men jeg mente jo et år på hvert sted, var det rigtige. Underforvalteren på Ourupgaard var fra Farstrup, og han havde fæstet mig der ned til. Jeg skulle have nummer 3 hestene. Der var 40 spand, men da jeg kom derned, fik jeg nummer 13, så det var jeg ikke tilfreds med.

Overforvalteren var ikke særlig dygtig. Vi fik landarbejderstrejke, og jeg skulle passe hestene. Der var 80, der stod i tøjr og 20 følhopper i en eng. De andre 15 elever malkede og rensede roer. Der var 350 køer. De blev malket i marken. En vogn, hvor store træspande kunne hænge under, kørte og fik mælken. Der svømmede et stykke træ oven i spandene, så mælken ikke skvulpede over. Jeg vandede hestene 2 gange dagligt og var så uheldig, at et hjul gik over et par tæer. Da jeg tog træskoene af, lå neglene oven på tæerne. Så måtte jeg gå og hinke nogle dage. Jeg blev sat til at hugge brænde, men det blev jeg nu snart fri for. Overforvalteren, der var en kedelig karl, havde sådan en pæn kæreste. Vi elever havde sådan lyst til at fortælle hende om hans mindre gode egenskaber, men det blev vist ikke til noget. Vi fik sådan en dårlig kost, og under strejken fandt vi på, at det skulle der laves om på. Første eleven hed Munch, men han ville ikke sige noget, da han var bange for dårlig anbefaling. Da ingen

ville klage, sagde jeg, at det skulle jeg nok, for jeg ville hjem og have præstegården. Jeg sagde så til Dres (overforvalteren), at hvis han ville have os elever til at blive ved, måtte han sørge for en bedre kost. Nogen stod tit og brækkede sig efter middagsmaden. En københavner, Fugman, spiste aldrig andet end mælk og rugbrød til middag. Det kunne han få alt det han ville af. Vor middagsmad var mest af nyfødte kalve, der straks efter fødslen blev slagtet, eller af gamle udlevede køer. Vi følte ligesom vi var betrukket med fløjl i halsen, når vi drak efter det tælle kød. Overforvalteren sagde, at det ikke vedkom ham, men jeg måtte gå til inspektøren. Det var en sagfører fra Nykøbing. Han boede i en villa nær Ourupgaard. Jeg kom så gående op ad villaens trappe. Sagføreren lagde en hånd på brystet af mig og sagde, „en arbejdsklædt person", om jeg ville se at komme ned. Jeg sagde, at han måtte hellere tage den med ro. Ellers var der ingen til at gøre gårdens arbejde. Han fik så i fuld udstrækning rede på elevernes forhold, og så blev der ryddet op i sagerne. Pigerne fortalte os, at da de kom ned i køkkenet, havde overforvalteren, inspektøren og jomfruen brølet. Hun fik besked til at fodre os, men det skulle være billigt. Nu blev maden en helt anden. F.eks. fik vi en stor urtepotte med jordbær lige fra gartneren til eftermad. Men glæden varede kun kort. Til strejken var forbi. Overforvalteren var blevet antaget, mens den forrige var syg. Da denne kom igen, gik en deputation af husmænd, der var 30 i materialen, op og sagde til kammerherre Tesdorf, at hvis han ikke fyrede den gamle og beholdt den nuværende, så rejste de alle. (Tesdorf skulle have sagt, er jeg ikke herre i min egen gård). Den gamle behandlede alle ens, mens Dres hersede med eleverne og lod de andre i fred. Mange år efter læste jeg i Jyllands Posten, at inspektøren på Boller i Jylland, havde sammen med sine karle overfaldet folk på landevejen. Det var Dres. Underforvalteren kom og spurgte, om jeg ville med over til Tybrind på Fyn, så skulle jeg blive underforvalter. Jeg sagde, at han kunne sige til Dres, hvis han ville fæste folk, så skulle han selv komme. Jeg ville gerne have fornøjelsen af at sige nej til ham. De andre elever kunne ikke for-

stå, at jeg hellere ville arbejde med 40 td land flyvesand i det nordjydske, end at blive forvalter. Lønnen var 600 kr. (på Fyn). Præstegården var klar til første april, men der var ikke pløjet om efteråret, og der var ingen foder til heste, som ellers var aftalt efter hans kontrakt. Jeg fik Schmidt til at hjælpe mig med at købe heste, en fireårig og en toethalv årig. Alle fortalte mig, at jeg ikke kunne pløje om foråret og så korn. Jorden ville blive så tør, at der ingen korn blev, men jeg var nødt til at have korn, og da frosten var væk midt i april, satte jeg skræller på ploven og pløjede ca. 20 td land. Jorden lå omkring gården, og der havde ikke været pløjet i flere år, da det jo var nemmere at lukke kreaturerne uden for, i stedet for at slæbe dem ud i marken. Jeg avlede pænt, jeg tænker, der var 15-18 fold, og jeg lejede et omkørende tærskeværk til at tærske. Der skulle betales 2 kr. pr. 100 kg, og jeg havde nogle store sække fra P. P. Hedegaard i Ålborg, og jeg fik at vide, at en fyldt sæk var en tønde. Jeg gik og bar de store sække over gården op på stuehusets loft. Der var 300 pund i hver sæk, så jeg tjente godt ved ikke at få

vejet. Tærskeværket var hos husmændene på „Vaar", og jeg skulle så hente presseren med mine heste. Der var en meget stejl bakke op ved Vaar fra kærene. Da jeg var kommet derop, kunne jeg høre at traktoren, der skulle komme med tærskeværket var kørt fast. Jeg bandt mine heste, og gik ned og spurgte, om jeg skulle trække værket op med hestene. Så kunne traktoren tage det oppe ved vejen. Der var 7-8 husmænd dernede, og de gjorde nar af mig. Der var ikke to heste i verden, der kunne trække værket op af den bakke. Det endte med at de sagde: „Skidt, lad ham bare prøve". Jeg fik hammelrebene lavet ganske korte, og inden jeg var helt færdig, så jeg Flora tage lidt ved, og værket bevægede sig. Mine heste havde aldrig været spændt for noget, de ikke kunne trække. De kravlede op af bakken med værket, og husmændene var begejstrede. En af dem ville løbe en km hjem, for at hente brød til dem, men jeg sagde, at de fik et havreneg, når vi kom hjem, så var det betalt. Præstegården havde ret store udbygninger, men det hele lå i ruiner. En storm havde om vinteren væltet den store trælade. Min far fik taget fotografier af det hele, og tog så over og viste det frem i ministeriet. Det blev da bestemt, at der skulle bygges nye huse.

Det var 1922, og de står der endnu. Der blev lavet plads til seks køer. Håndværkerne sagde, at jeg fik sgu aldrig 6 køer der, men 5 år efter havde jeg 13 og en stor tyr, som folk kom til med deres køer. Det kostede 3 kr. Jeg havde også orner. Det kostede 5 kr. pr. so. Folk kom kørende med deres søer, og så snakkede vi jo. Jeg opdagede, at jeg kunne fortælle gamle gråhårede mænd ting om grisesøer, som de ikke anede. Alt for mange landmænd går gennem tilværelsen med lukkede øjne. Da jeg skulle købe min besætning, havde jeg ingen penge. Den rige landsretssagfører A. S. Sidenius, ville ikke låne mig og fik endda proprietær Gowert Jensen på Lyngdal til at skrive til mig og råde mig fra dette foretagende. (Han skrev bl.a., hør nu, min gode unge mand). Resten skal jeg ikke referere, men jeg havde en gammel faster i København. Hun lånte mig 6.000 kr. Renter og afdrag skulle falde promte, og det gjorde de også. Da der var gået nogle år, foreslog Sidenius mig, at købe en gård på Grenå-

egnen. Det var i Veggerslev, som ejeren var gået i stykker på, og det endte med, at jeg købte den. 40 tdr land, 2 køer og seks smågrise. Første gang vi så på gården var det tørvejr. Alle husene havde først været tækket med spåner. Derefter var der lagt pap ovenpå. Der var nogle store brune pletter på loftet i stuehuset, og da det næste dag skylregnede foreslog Sidenius, at vi tog ud og så på sagerne. Det regnede ned overalt, men jeg gav alligevel 48.000 for gården. Naboerne fortalte mig, at gården var for dyr, og at jeg var kommet på den forkerte side af landevejen til Karlby. På den anden side var der ler i bunden. Mit var grus, men der kunne godt gro korn. Jeg havde forsøg fra landboforeningen hvert år, og havde i reglen henved 32 fold. Jeg har kæmpet for at få folk til at forstå, at forårspløjning giver nogle fold mere, men det er kun meget få, der tror det. Konsulenten råder stadig folk fra at forårspløje, skønt han selv har foretaget prøverne her, og klart set, at efterårspløjning ikke giver så meget.

Inden jeg kommer alt for langt fra købet af gården, må jeg fortælle, at der var et minus, der ikke kan lades ude af betragtning. Der var en opholdskone, hun skulle have 125 kr. hvert kvartal, 5 tdr. byg til hendes høns, der havde et lille hus i hjørnet af haven. Hun boede i sydenden af stuehuset og havde fire rum. Man fortalte mig, at hun var 60 år, så jeg behøvede ikke at regne med, hun levede ret længe. Det passede nu ikke. Hun var 59, og blev 80 år inden hun døde. Mange fortalte mig, at de gerne ville have købt den gård, men de turde ikke flytte ind til Severine, da hun var kendt for at være skrap, men vi havde det nu godt med hende. Hun var en solid barnepige for vores børn, og skønt hendes søn ikke havde kunnet få det til at løbe rundt, var hun glad for at se, hvad der var sket, at det nu gik fremad. Senere, da vi avlede kalkuner, fortalte hun os, at folk grinede af de kalkuner, men da vi efterhånden havde flere hundrede og eksporterede, sagde hun, at nu var de holdt op med at grine, og det kunne jeg godt lide. Når Severine fik sine penge til tiden, gik det godt. Det havde hun ikke fået før. Når jeg arbejdede i gården, sad hun bag sit vindue og holdt øje med mig, når

jeg så den vej, slog hun gardinet ned. Jeg gik så ind til hende og sagde, at hun roligt kunne se på mig. En kat må se på en kejser, men hun skulle have sagt, „a ve jo hvor lånt a ka go med ham, de var jo en kant". Vi fik afløst korn og høns, så hun fik vist 150 kr. i kvartalet. Hun havde omtrent dobbelt så mange høns, som hun måtte have.

I præstegården stod folk uden for deres gamle gårde og så på, når jeg arbejdede i marken. De troede ikke, det kunne gro, når en knægt på 20 år havde sået. På herregårdene lærte jeg at så kunstgødning fra vogn, så var man fri for at gå og bære på det. Jeg kørte flere km, for at låne en såmaskine, og man sagde, det er fordi, han ikke kan så med hånden. Ja, det indrømmede jeg, men gjorde opmærksom på, at jeg også sparede sædekorn ved at bruge såmaskine. Men da de så, at det gik bedre med såmaskine, var der flere, der anskaffede en sådan i 1923. Da jeg var færdig med at så kunstgødning, fik alle mine naboer travlt med at gå over mine marker. De ville se, hvordan det så ud. Året efter sådede de selv fra vogn. Besætningen fra præstegården tog jeg med til Djursland, men desværre var min tyr blevet smittet med kastning deroppe, så det fik jeg med, og det varede nogle år, før det var forbi. Mine kusiner fra Grenå kom med en gedebuk til mig, det var måske den, der helbredte kastningen. Her på Djursland fik vi efterhånden 32 køer, men det var jersey. De gav mere smør end de brogede. Jeg var ivrig skytte, og det endte med, at jeg blev gift med en pige fra Sebbersund. Hendes far var formand for skytteforeningen.

Vor ældste søn rejste sammen med naboens søn til Amerika. Han sagde, jeg kan sagtens tjene noget herhjemme, men jeg kan ikke få lov at beholde det. Skattens mønt var slem, og det er stadig blevet værre, så en rente på 20-30% er almindelig. En dag, da de to danske var nede og købe benzin, stod der en gammel lille mand og hørte på deres snak med tankpasseren. Han kom frem og sagde, hvad er I for et par fyre? De fortalte, og han sagde, at han havde et par forretninger. Han var også dansker. De kunne godt sige deres plads op på farmen, der var et svineavlscenter, hvor der stadig kom folk, og en enkelt gang var det millionærer, og så var der

fyldt med private fly rundt om gården. De tog hjem og sagde pladsen op, men ledelsen ville ikke af med dem, sådan nogle dygtige danskere. De blev budt det dobbelte i løn, men det gik de ikke med på. Niels Christensen var ejer af 6 lastvogne, der hentede skrald. I Amerika er næsten alt i blikdåser. På bilerne var en presser, der pakkede sammen, og når de havde læs, kørte de ud i nogle ødebakker mod gebyr af 5 kr. og læssede af. Her blev affaldet så dækket ned af store buldocere. Det stod et andet firma for. Det blev Axels kammerat, der fik det job med bilerne. Axel blev lært at lægge beton som terrasser uden om villaer, der blev bygget. Det kunne variere med farver af de sten, der blev brugt hertil. De fik begge to hænderne fulde af deres arbejde, men Niels, Axels ven, var ikke alt for energisk, og han fik så en yngre broder til at rejse over og hjælpe sig. Han hed Olaf og overtog kort efter forretningen. Axel blev gift som 40 årig med en tysk pige, der var sekretær i et jernfirma, der havde filial i Chicago. De andre to blev gift med amerikanske piger. Olaf, der havde været gift med en norsk pige, havde i det ægteskab en søn, der blev hos ham, da hans kone fandt bedre græsgange. Vor søn Ib, der er gift med en datter af autoforhandler Bilde Sørensen, Grenå, havde gennemgået et kursus, inden han rejste, så han bygger huse fra grunden af. Men da han havde bygget det første, et stort dejligt hus, til dansk værdi, ca. 600.000 kr., erklærede hans kone, at der ville hun bo. Han kan bygge tre huse om året alene, men støber mest fundamenter, hvor så et andet firma kommer og sætter færdigmonteret træ ovenpå. Axel har en søn og datter og Ib tre piger. Jeg havde tit været efter Axel, og bedt ham om at finde sig en kone, men han sagde, det var meget nemmere at ringe efter en call girl. Men det var ikke altid så let at blive af med dem igen, men nu er han ovenud glad for sin familie, og holder ferie i Florida fra midt i december til februar. Vi har været i Amerika to gange, og er imponeret over det daglige arbejde derovre, sammenlignet med i Danmark. Asfaltvejene er meget brede og husene ligger så langt fra dem, at der ud fra hver beboelse er en større eller mindre græsplæne. Disse bliver meget omhyggeligt slået to gange om ugen, men

blomster ser man sjældent. Der er overalt store reklameskilte udenfor de forskellige forretninger. For børn og gamle mennesker er her godt. De bliver ikke kørt over af bilerne som i Danmark. Der er bedre udsyn overalt. Der er nok trafiklys, men hvis der er plads nok, må biler altid køre til højre. Bilerne skal holde ved korsveje, enten der er trafiklys eller ej, og de må så køre frem efterhånden, som de er ankommet. Skolebusser er alle gule og har rødt trafiklys på taget. De holder ved korsvejene, og ingen biler må passere dem, når lyset blinker. Det er når børn tages op eller sættes af. Markerne er alle meget store. Ofte på flere hundrede tdr. land, og der dyrkes kun få afgrøder, hvede, og bønner. Sjældent byg og havre. Låneforholdene var i 76-77 ca. 8%, men jeg har hørt, at det sidste år er det blevet som i Danmark ca. 20-30%. Dette gør at byggeri går i stå, til skade for Ib og Axel, men vi skal jo leve i Danmark. Jeg har solgt vor gård til vor tredie søn Finn for 825.000. Det er en stigning fra 1928, hvor den kostede 48.500. En gang var hustagene som fortalt meget dårlige. Jeg mente tagdækkeren kunne lægge pandeplader ovenpå det tjærede paptag, men det ville han ikke, da han mente, tjæren ville ødelægge pladerne. Det hele blev pillet af, og vi havde så brændsel et par års tid. Der blev slået pinde under pladerne, så vandet fra staldene kunne løbe på undersiden af pladerne. Det havde man ikke set på Djursland før. Pladerne ligger endnu. På stuehuset blev lagt eternit, men det har vi haft noget besvær med, da det ville fyge ind med sne, en skavank vi har fået rettet. Jorden er langsomt blevet forbedret, så vi stadig kan avle henved 30 fold korn.

Min interesse for skydning er stadig blevet vedligeholdt. Jeg blev formand for skytterne i Grenå og senere for Randers amt. Gymnastik og idræt samt folkedanser, er med, og der var, da jeg gik af som amtsformand i 1964, 30.000 medlemmer. Nu er jeg kun menig skytte, men jeg havde den fornøjelse i Vingsted at banke alle de gamle over 70 år. Da var jeg over 75 år. Gården er nu lavet om til mink og rævefarm, hvor der er 2-3.000 avlsdyr. Finn har hjælp af sin svigersøn, der oprindelig var elektriker. Han har lavet alle maskiner til pels-

ning, og da han selv har bygget hallen til rævene, overtaget dem som sin andel. Jorden har jeg forpagtet og avler korn på det hele på nær kærene, der er indhegnet og lejet ud. Desværre er jeg kommet til skade med min højre fod, som til dels blev hugget af i en fræser, og jeg øver mig nu i at gå med en protese. Desværre kan jeg ikke bestille noget, men bliver stadig trøstet med, at jeg har bestilt nok i mine dage. Jeg er nu 78 år. Jeg havde fået at vide, at hvis traktoren ikke kunne trække maskinen, skulle jeg straks skrabe jorden væk herfra. Da jeg var kørt i hold, skrabede jeg jord væk et par gange, men må have glemt at sætte traktoren i frigear sidste gang, for mens jeg sad under traktoren begyndte den pludselig at gå. Det store færdselshjul holdt min højre fod fast, så jeg ikke kunne kaste mig væk, og straks efter kom fræseren, der var helt ny og skarp, og knækkede skinnebenet nede ved foden. Det blødte stærkt, og jeg turde ikke kravle hjem, da blodet pøsede ud af benet, så jeg kunne forbløde på de 150 m, der var op til gården. Jeg bandt først bindegarn om benet, men da det ikke hjalp, brugte jeg min livrem. Den holdt godt. Jeg stak benet op i luften og blev liggende, mens jeg råbte hjælp. Finns svigersøn plejede at gå og fodre oppe i hallerne, men han var færdig og kørt hjem. Endvidere bar vinden fra gården over mod skoven. Der spadserede et par på en vej, ca. halvanden km borte. De hørte mig og kørte så op til byen og løb over kærene, til de fandt mig. Jeg havde da ligget i halvanden time. Den unge mand, der fandt mig, løb op til gården og spurgte min kone, der var på vej med kaffe, om det var hendes mand, der lå dernede og havde fået et ben kørt af. Hun blev selvfølgelig helt alteret og turde ikke løbe ned til mig, men ringede efter Falck, der kom hurtigt. Det er jo, som jeg siger, når man er et brokkelhoved og har travlt, så får man enden i maskinen.

20 min. efter var jeg i Grenå. Her sagde jeg til overlægen, at nu kunne de få deres svendestykke, ved at sætte det ben sammen, men da jeg vågnede op, var benet sat af 10 cm under knæet. Jeg ville hellere have undværet en arm end et ben, da jeg ikke kan bestille noget. Året før havde jeg fået en lillefinger ødelagt i mejetærskeren ved at bruge en ny smø-

remaskine og min ukyndighed. Jeg måtte skrive under på, at jeg ville hjem samme dag, da min ældste søn skulle rejse hjem til Amerika dagen efter. Jeg måtte skrive under på afgangen, da den unge læge gjorde mig opmærksom på, at fingeren ville blive krum. Det var jeg dog ligeglad med, da jeg, som jeg sagde, var næsten 80 år. Men fingeren, der holdt sig ret længe, er nu helt krum. Men havde lægerne antydet, at mit ben skulle sættes af, havde jeg sagt nej. Brudet var sådan, at et par sølvsøm kunne samle det, og udsigt til koldbrand var ikke aktuelt to timer efter skaden var sket.

Som før fortalt er jeg gift med en datter af åleeksportør Justesen i Sebbersund. Jeg har nogen gange været heldig i mit liv, men også i allerhøjeste grad uheldig. F.eks. har jeg været på skadestuen fem gange. Det er jo et sted man kommer efter pludselige uheld. Sidste gang jeg var der, røg mit højre ben, det forårsagede, at udover at vaske op for min kone, kan jeg ikke bestille ret meget. Men jeg har også haft held med mig og særlig med mit giftermål. Pigen var kun 18 år, og alle spåede, at den historie snart var forbi. En onkel syntes f.eks., at der ingen grund var til at vi tog til fotograf, for at få et brudebillede. Man regnede med at jeg, med mit eksplosive temperament og min kones meget blide ditto, hurtigt ville forårsage, at hun rendte fra mig, som så mange andre kvinder fra deres mænd. Det fornøjelige er, at vi nu har holdt sammen i 52 år, men stadig ærgrer os over, at vi ikke har et brudebillede.

I min ungdom gik jeg ellers en del uden om pigerne. Jeg var nærmest bange for dem, og mine forældres behandling af os var ikke kys og omfavnelse. Ganske vist syntes jeg nok at pigerne sommetider var ovenud venlige overfor mig, men at røre ved dem turde jeg ikke. Desuden havde jeg så travlt med mit arbejde. Engang til et selskab, hvor der var temmelig mange mænd, fortalte jeg, der lige havde fået to grisesøer, hvordan de lagde sig ned, når jeg kløede dem under maven. En ældre landmand sagde straks, de sku do prøv o gø ve pigerne Henrik. Dem der stod omkring slog en høj latter op, for de vidste godt, at det gjorde Henrik ikke.

Moralen på landet var ikke bedre for 60 år siden, end den er i dag. Vores pige sagde en dag til mig, nå du fulgte nok Methea hjem den anden aften. Ja, sagde hun noget, spurgte jeg. Ja, hun sagde, at han gjorde ikke andet end stod og kyssede mig, sagde tøsen. Methea var smedens smukke datter, og de to 15-16 års tøser havde nok moret sig godt over mig, men Methea blev ikke fulgt hjem af mig tiere. Jeg var 22.

Schmidts historier

Schmidts historier gik sognet rundt. De var aldrig uartige, men gerne fyldt med lune og et stænk af ondskab. Der skulle være kommunevalg og Schmidt sagde da: „Hvis Per Hansen bliver valgt til sognerådsformand (stod for kommunekassen) igen, så går kommunen fallit, men hvis P. Hansen ikke bliver valgt, så går P. Hansen fallit".

En dag gik mor og jeg og arbejdede ude i haven. Da vi skulle op til kaffe, stod vores pige i køkkenvinduet. Jeg synes hun smiler til dig, sagde min mor. Det havde jeg nu ikke lagt mærke til. Men nogle dage efter, var vi alene hjemme, og jeg sad i min fars stol med benene oppe på en stol, der stod tæt ved et bord. Pigen kom med kaffe til mig på en bakke, og kantede sig ind mellem bordet og mig. Hun vendte ryggen til mig, og strøg sig op af mig. Det var fristende. Jeg tog hende om livet, og da kunne jeg mærke, at det kunne hun godt lide. Jeg blev mere aggressiv. Hun sagde så, „et i aften". Jeg mente det var en henstilling til, at jeg skulle holde fingrene fra hende, og havde faktisk glemt hende, men en aften, da jeg skulle til at gå i seng, jeg havde et værelse i forpagterboligen, kom hun og kiggede ind af ruden til mig, så det kan nok være, at jeg vågnede op, og sprang op, og ud og fik fat på hende. Vi havde det så rart. Jeg ville gerne forloves med hende, men det ville hun ikke. Hun var kun 16 år. Det var godt, for fire år efter døde hun af tuberkulose, som jeg heldigvis ikke blev smittet med, men efter den tid tog og fik jeg en del revanche af det svage køn. Jeg gjorde det til en regel af lade pigen spille ud først, og det var de gode til. Jeg skulle engang tale med en husmand, der havde en af præstegårdens lodder. Han var ikke hjemme, og hans kone, der var polak og ung og smuk, ville absolut have mig med ind. Jeg var ikke i tvivl om hendes hensigter, men jeg fik travlt med at komme derfra. Det var rigtignok kønt, om præstens søn gik ind og elskede med en gift kone. Jeg var 24 år, da jeg rørte en pige første gang, og det er vist

lidt senere end normalt. Men det er nu skønt med kærligheden. Bevar den så længe som muligt. Men hver alder har sine glæder. En af dem, der står øverst nu, er vore børn og børnebørn. Vi har ialt tre oldebørn, tre drenge. Det er nogle friske fyre. Da jeg lå på sygehuset, kom de og besøgte mig, men det varede ikke ret længe, så kedede de sig og løb ud på gangen og holdt fest med sygeplejerskerne. Sådanne fyre på 2-3 år er jo ikke til at stå for.

Priserne på landbrugsvarer har forandret sig stærkt i de år, der er gået siden 1922. De første seks køer kostede ikke over 280 kr. stykket. Hestene kostede for den 4-årige, 800 kr. Den to et halv årige 500 kr. Det var godt med køer. Vel skulle de malkes med hånden tre gange daglig, men smørret var i en god pris, ca. seks kr. pr. kg. Grise var også dyre til slagteriet, men det forårsagede, at der blev produceret alt for mange, og så faldt prisen igen. Jeg har prøvet at få 28,60 hjem for en gris. Den var ganske vist et kg for lille, men sådan en pris var grund til, at den forretning holdt op. Folk kunne slå de nyfødte grise ihjel med en hammer. Når der var gået en tid, var der ingen slagtesvin, og så gik prisen op igen. England var jo aftager, og det var kræmmerfolk. Kreaturerne, der blev solgt til Tyskland, faldt ligeledes stærkt i pris omkring 1930. Jeg solgte en stor tyr på 900 kg og fik kun 125 kr. for den. Min mor vidste, at jeg interesserede mig for fjerkræ, og forærede mig to kalkunhøner og en hane. Året efter lagde jeg to høns mere til, og næste år 8, altså fordoblede produktionen. Men så begyndte det at knibe med afsætningen, men en opkøber fra Esbjerg ville købe dem til England. Vi fik at vide, hvordan de skulle slagtes. Det hed valbyslagtning. Halsen blev knækket oppe ved hovedet, og i de hulrum, der da fremkom, stod kalkunens blod. Det var stivnet, og faldt af, når køberen skar hovedet af. Afgangen var fra Esbjerg, og jeg fortalte exportøren, at jeg godt kunne købe nogle flere, men kunne ikke nå at få dem ned til damperen med toget. Han sagde, at jeg kunne leje en bil hos vognmanden i byen, og jeg kørte så ned med nogle hundrede i bilen. De kostede 75 kr. Exportøren, der tog imod be-

talte, og han havde nogle damer til at pakke. Da de så vore kalkuner, sagde de, „ja, det er sådan, de skal se ud". Vi så dem, de havde fået andre steder fra og de så ikke godt ud. De fleste var slagtede på den måde, at de havde taget dem om hovedet og kørt rundt med fuglekroppen. Dette forårsagede, at hele halsen blev sort. Vore blev der sat lidt pyntefjer på, så de præsenteredes pænere. Jeg fik 16.000 kr. med hjem, og det var en frygtelig masse penge i 1935. Jeg gik og funderede. Når exportøren kunne betale en lastbil til Esbjerg og samtidig betale mig, måtte det være en god forretning. Jeg spekulerede på selv at begynde at exportere, og spurgte min onkel til råds, men det frarådede han mig stærkt.

Det var et fremmed land, og jeg fik nærmest ikke en øre hjem for varerne. Men året efter, da jeg havde haft 16 høner til avl og havde godt et par hundrede kyllinger, skrev jeg til den danske konsulent, om hvor jeg kunne henvende mig. Samtidig med hans svar, fik jeg et brev fra Paul Albech i London, der bad mig sende en prøve. Jeg gik i brugsforeningen og fik en gammel margarinekasse og

sendte vist 6 stk. deri. Han skrev, at varen var ligesom den skulle være, men de skulle i nye kasser, og han sendte fotos af, hvordan de skulle pakkes. Så gik det på livet løs. Jeg havde fået 125 pr. ibs. Det svarede til 280 pr. kg. Der var damer nok i byen til at plukke, og det skete i et hjørne af kostalden. Der blev averteret i flere blade, og jeg erfarede, at de bedste og største kalkuner havde de på herregårdene. Det var folk, der rejste ud og fik noget godt at se. Jeg fik travlt med at skifte mine dyr ud med de største. Hanerne vejede op til 14 kg, hønerne 6-7 kg. Ved vor vognmand hentede jeg kalkuner fra Skagen ned til Horsens. Når jeg kom forbi en flok kalkuner på vejen, gik jeg i reglen ind og spurgte, og de var til salg. I Haubro var jeg så inde på en gård, og han spurgte, hvordan de blev betalt. Ja, det var med en check. Så kan i godt køre igen. Der var ingen kommentar. Lidt længere fremme var der en flok til, og jeg kunne købe. Nogle dage efter blev jeg ringet op af den første, jeg havde forsøgt mig ved deroppe, og han bad mig kikke ind, hvis jeg kom deropad igen. Så skal i værs'go og komme ind og få kaffe, sagde han da vi kom. Endvidere var han helt sikker på, at jeg var svindler første gang, for han var lige kommet hjem efter at have ringet til Års fjerkræslagteri, og der blev sagt 90 øre pr. kg, og så kom jeg og ville give 130. Jeg hentede kalkuner deroppe i mange år efter. Der var mange sjove episoder ved den handel. Jeg kom ind på en gård i nærheden af Frederikshavn, og konen havde ca. 80 kalkuner. Nu er der vel ikke nogle gamle imellem, spurgte jeg. Nej, det var alle kyllinger. Der går en, og der går en. Jeg udpegede 5 gamle for hende. Hun blev ikke videre flov, men sagde, hvordan kan du se det. Det kunne jeg. En anden gammel kone nede ved Hobro ville sælge mig gæs. De var også unge, men da jeg krydsede vingerne på dem, fandt jeg 3 gamle af 5. De gamle har en knop på vingerne til at forsvare sig med. Vi havde en gang et hold gamle gående herhjemme om vinteren. De var fra Guldager ved Hobro og meget store. Gasen vejede 12 kg. De gik ude altid, og ræven kunne ikke tage dem, sådan kunne gasen forsvare flokken. Poul Albæk fortalte mig, at jeg fik 20 pence mere pr. ibs for kalkunerne end

nogen af andelsslagterierne. Vi blev autoriseret 1939 allesammen, og der var nogen modstand mod mig. Nicolaisen, der var landboforenings formand, tog mig med til København og sagde til Høgsbro Holm, at en mand, der kunne vise papir på, at han leverede den bedste vare fra Danmark, nok skulle have lov at exportere. Det fik jeg, men nu skulle der indrettes lokaler til slagteri og kølerum, men det var dog en god forretning. En dag blev jeg ringet op af en mand fra Odense, der sagde, at jeg havde kontingenter stående for slagtehøns til Tyskland. Om jeg ville sælge det, så jeg bad ham give mig et bud. Jeg anede ikke nogen pris. Han sagde 500 kr., men vi enedes om seks. Det var kun for januar, men de stod også for februar og marts. Jeg skrev over til landbrugsministeren og bad om kontingent også for de to måneder, der var gået. Det var sådan, at kalkuner talte dobbelt, når kontingent skulle udregnes. Jeg fik svar, at når jeg ikke havde søgt i tide, var det for sent. Så skrev jeg direkte til landbrugsministeren, det var Bording. Jeg spurgte ham, om kontingentet var noget, jeg skulle søge om, eller det var noget, der automatisk tilfaldt slagteriet, da jeg blev auto-

riseret. Så fik jeg kontingentet, som jeg straks solgte til odensemanden for 1000 kr. Samtidig skrev jeg til Bording, at jeg ville sende ham en kalkun som smagsprøve på mine varer. Han skrev, at det kunne han af hensyn til konsekvensen ikke modtage. Jeg sendte så kalkunen til fru Bording. Han skrev senere og takkede. Den havde smagt aldeles fortræffeligt. Men nu begyndte jeg at få kolde fødder, ved tanken om mit kontingent. Hvad andre kunne tjene på det. Vi begyndte så at slagte høns, og der var mange af mine damer, der tjente op til fem kr. om dagen, og en mand blev så vred, da hans kone tjente mere end ham. Så han forbød hende at blive ved. Jeg skulle være blevet fra de høns. Jeg blev overdænget med høns hele året, men mest om efteråret, hvor jeg ellers holdt mest af at gå på jagt. Der var ikke meget at tjene på den forretning. Det første år gik det godt. Det var Reich Stelle i Tyskland, der købte. De skrev hver uge, hvad de ville give i kommende uge for høns i klasse et og to. Selvfølgelig skulle der sorteres rigtigt. Ingen fra kv. to måtte pakkes som kv. et. Men jeg ved, at flere af slagterierne havde kvaler hermed. Men så gik det over til private opkøbere i Tyskland, og hønsene skulle nu aftarmes, så de ikke vejede så meget, og prisen blev ikke forandret. Et par år efter skulle de opskæres. Mere arbejde og ikke højere betaling. Da krigen kom, fik vi et papir fra Tyskland på, at pengene kunne hæves i vores bank. En bankassistent fortalte mig, at den danske stat betalte beløbet og ikke tyskerne. Så var jeg færdig med at exportere og sendte da mine varer til København til en dårligere betaling. Samtidig havde vi veterinærkontrol. Plessing fra Ålborg var særlig ondartet. Der var fløjdøre ind til slagteriet, og det skulle jeg lave om til en dør. Jeg sagde, at med de dimensioner, flere af mine damer havde, var jeg nødt til at have fløjdør, så døren er ikke forandret endnu, men vi var kede af ham Hvis en høne lå på gulvet, skabte han sig. Han kom en gang ind til en slagter i Råby. Der hang en pølse under loftet, der havde en skimmelplet, som saltede pølser let får. Alt kød herinde til Kronjyden til destruktion. Han blev der, til bilen kom og hentede det hele. Der var kød for over 3.000 kr. Det

var mange penge i 1942. Slagteren og hans kone stod og græd i et hjørne af butikken. Vore sønner i Amerika fortæller, at sådan en fyr ville ikke blive mange dage ældre derovre. Slagteriet måtte ikke fortsætte efter min død, da her var landbrug på gården og tillige minkfarm, så jeg holdt op med at slagte i 1964. Men jeg gik dog ikke konkurs, hvad ellers mange fjerkræslagterier gjorde. Det var et hårdt liv. Jeg hentede næsten alle hønsene selv, da jeg ellers fik en masse værdiløst, og når jeg kom hjem om aftenen, var kølerummet fyldt med slagtede høns, så jeg måtte pakke til kl. tre om natten.

De sidste par år blev hønsene kørt til Vejle frysehus. Hvis jeg ville blive ved senere, skulle jeg bygge eget frysehus. Det ville koste mindst 100.000 kr., så jeg valgte at lade autorisationen gå. I mange år havde vi to karle og to piger, men tiden er anderledes nu. De senere år har jeg selv klaret arbejdet, men har efterhånden afskediget hornkvæget og hestene og købt maskiner for 2-300.000.

Fra præstegårdsforpagtningen

I Farstrup måtte jeg som forpagter køre min fader til Annexkirken i Lundby hver søndag formiddag eller eftermiddag. Det var en temmelig vanskelig opgave, særligt om vinteren, da hestene var meget movsige. Når de kom ud gik hoppen så hårdt til stangmilen, at vognen faktisk blev trukket i mine arme. Hammelrebene var slappe. Den anden hest gik ikke så hårdt på, men hoppen kunne hidse sig op, så mine kræfter næsten ikke slog til. Inden vi kørte om vinteren, hvor det var meget let føre, kørte jeg med slæden over 4 kartoffelkuler. De var føget efter med sne. Hestene tumlede derfor ned i sneen. Når jeg passede at komme lige på tværs af de frosne kuler, var sådan en tur en god medicin for hoppen, når den bagefter kom på landevejen. Når det kneb med at holde hestene på vejen, trak jeg pisken og gav hoppen et par gode rap. Hvorfor slog du den dog, sagde min far, de løber da hurtigt nok. Vi kørte de 6 km på en halv time og kørte mange vognhjul ottekantede. Han sad velbehageligt tilbagelænet og røg på sin pibe. Min far, der jo var københavner, kunne ikke se, at vi var på kanten af løbsk hele tiden, han var vant til at køre med Lotte. Det varede tre gange så længe. Men et par gode rap kunne få hoppen til at falde til ro. Vi havde hos den forrige forpagter „sandelig Anders" til at køre til kirken. Min far fortalte engang, der lå meget sne, og de kørte fast, sagde Anders: „De kommer sandelig til at stå af, hr. pastor. Lotte kan ikke trække mere end en her". Min far stod pligtskyldig af til vejen blev bedre igen. Anders kom gerne i god tid, når han skulle køre om eftermiddagen. Forpagteren bød ham ind på middagsmad. Når han så kom ud og gik og daskede rundt i gården, lukkede min mor et vindue op og råbte, Anders vil De ikke have noget middagsmad. Det ville Anders altid gerne, og han tog godt for sig af retterne. Vi fandt jo ud af, at hans kone også gav ham mad, inden han gik de to km over til præstegården, så Anders fik da det, han kunne rumme sådan en søndag. En dag opdagede jeg, at der

var blod i afføringen bag en ko, og jeg fandt et lille stykke skarpt metal. Da P.P. Hedegaards repræsentant kom til vor købmand igen, sendte han ham ned til mig, og vi blev så enige om, at 100 kg kraftfoder var en passende erstatning. Senere fik foderstofhandlerne sat magneter på blanderen af varen, så det sker ikke mere, men det var altså 1925 eller måske 1924.

Dansk landbrug gik godt dengang. Jeg kunne købe en ko for 240-280 kr. og fik 6 kr. for et kg smør, men så kom 30erne, og det er en anden historie. Jeg fik et år 75 kr. i krisehjælp. Det hjalp godt. Min statsskat var 1,75 kr. i kvartalet. Som landet og landbruget ledes i dag i 1980, er også en historie for sig. I mine sommerferier fra Bogø, hjalp jeg til med høsten. Der var ingen selvbinder. Der blev høstet med le eller aflægger. Det var en maskine med 4 vinger, der samlede kornet på en bordplade nær jorden, og hver fjerde gang ryddede vingerne kornet af. De kunne nemlig indstilles både til hver 3. eller 4. vinge til at rydde bordet for korn, og det blev lagt så meget til side, at maskinen kunne blive ved at køre uden hestene trådte i det høstede korn. Vi var 4 mand til at binde op og kunne så stadig gå frem. En dag havde vi fået en pige til at hjælpe med opbindingen. Da Schmidt kom forbi mig, sagde han: „Nå, pigen er nok fra Hanherred". „Hvorfor tror du det", spurgte jeg. „Jo, for i Hanherred, nord for Limfjorden, stopper de knuden opad i båndet, men på den her side af fjorden, stopper de knuden nedad".

Vi havde en husbestyrerinde hos forpagteren, der også hjalp til. Hun stod oppe i gulvet og tog imod, når der blev forket af læssene. Da der var et ophold, kom hun ned i gården, og der begyndte hun pludselig at springe omkring og skreg, som hun sad i Venedigs blykamre. Hun havde fået en mus op i bukserne, og det var åbenbart ikke rart. Vi knægte ville gerne hjælpe hende med at fange den, men det måtte vi ikke, så hendes krigsdans varede da noget, så både præsten og hans kone kom ud for at se, hvad der var i vejen. Venedigs blykamre, det var en vending gdr. Buus på Risgaard havde brugt. Vi havde fået et ungt lærerpar fra Kø-

benhavn til Kølby skole. Han skulle synge for i kirken, men kunne ikke ret mange af salmemelodierne. Hans kone, der havde en meget høj stemme, hjalp til, og Buus mente altså at man skulle tro, hun var indespærret i Venedigs blykamre. Den stakkels pige med musen i bukserne skreg ligesådan.

Oplevelser fra Lyngdal og Høgholm

Efter at have læst landvæsen hos forpagteren i præstegården, kom jeg til Lyngdal ved Trustrup. Proprietæren forlangte en anbefaling, som jeg så måtte bede forpagteren om. Han var just ikke helbefaren i et sådan skriveri, men skrev: „Henrik er god til at pløje og passe kreaturer og til at stole på". Jeg fik pladsen. Hen på sommeren holdt de store gårde på egnen en fest på Trustrup Hotel, der endte med bal. Egnens fruer sad som en kødrand rundt om balsalen og så på, hvordan deres ungdom kunne more sig. Jeg var kommet til at synes om en høj køn pige fra en gård midt i Trustrup. Der skulle være bal i Grenå ugen efter, og jeg spurgte hende så forsigtigt, om hun kunne tænke sig at komme med der. Jo, det ville hun da gerne, men vi må hellere spørge min mor først, sagde hun. Vi gik så med hinanden under armen op til Abildgaard. Fruen sad med en anden datter i stuen, der vendte ud mod haven, hvorfra vi kom ind. Jeg forelagde så i pæne vendinger, om jeg måtte få datteren med til bal i Grenå. Men det syntes fruen ikke, og vi måtte så gå tilbage til hotellet. Nu er jeg jo helt klar over, at jeg bar mig ad som et fjols. Pigen skulle selvfølgelig have været varmet op med nogle kys, men det havde jeg jo aldrig prøvet før. Jeg så hende ikke efter denne aften.

50-60 år senere var jeg i egenskab af formand for landbrugets erhvervsøkonomiske fagforening i Randers amt, oppe i Faarup og tale landbrugets sag. Der var averteret i forvejen, men der var nu ikke mødt mere end ca. 20 tilhørere. Da jeg var færdig, kom der en mand hen til mig og sagde: „Det slap du godt fra, bedre end da du fulgte min kone hjem". Jeg har nok set lidt uforstående ud, men da han sagde Trustrup, dæmrede det hurtigt for mig. Vi fik en lang snak, og morede os. Fra Lyngdal kom jeg til Høgholm. Der var også episoder, som jeg husker. Fru proprietær Schmidt havde en hønsegård med kyllinger, lidt afsides fra hovedbygningen. Det blev opdaget, at krager ville tage kyllingerne. Jeg stod så dernede og passede på med et gevær. Da en

krage fløj over, skød jeg på den. Den tog tilsyneladende ingen skade, men fløj op over hovedbygningen. Fru Schmidt, der kom gående i det samme, sagde ha-ha, den fik De ikke. Jo, sagde jeg, den ligger i haven bagved hovedbygningen. Jeg troede ikke selv derpå, men foregav, at gå op og se efter, og minsandten, der lå kragen. Jeg fik en masse ros af fruen, da jeg kom med den. Godsejeren var ikke videre jæger, så jeg fik af og til lov til at gå ud og skyde en hare i arbejdstiden. Ude i skoven var der en frugtplantage. Der gik jeg oppe i 8-14 dage og plukkede æbler. Der var jo ingen mennesker i nærheden, så godsejeren spurgte, om jeg ikke gik og blev vild deroppe. Om vinteren slæbte jeg tykke granstammer ud til offentlig vej med en af mine heste og en jernkæde. Så var det om at passe på ikke at komme i klemme ved grantræerne, der ofte stod tæt sammen. Hvis jeg ikke passede på, kunne det være livet om at gøre, og ingen kunne høre mig. Om søndagen gik jeg sommetider ned i køkkenet til pigerne og spurgte, om der var noget jeg kunne gøre. De sendte mig så efter brændsel eller i haven. Så gav de mig kaffe, når jeg kom igen. En dag jeg kørte halm og kom forbi køkkenvinduet, stod der tre piger og grinede og vinkede efter mig. Jeg tænkte, det var da svært så flinke, de er i dag, men da jeg kom ned og skulle læsse halm, viste det sig, at mit reb var snøret om det ene baghjul, og det så grundigt, at hjulet slæbte og pløjede en rende på vejen. Det var det, pigerne ville gøre mig opmærksom på. En aften vi var alene hjemme foreslog frk. Zink, hun var fra Godthåb, at vi skulle prøve med et trebenet bord. Vi skulle tænke på det spørgeren sagde. Først det lille bords ja ben. Efter der var spurgt mange gange, hævede bordet det ene ben. Derefter det lille bords tælleben, det kom også. Så spurgte vi, hvor mange stk. vildt, der skulle skydes på klapjagten dagen efter. Bordet talte til 13. Det passede også, de 8 var endda ræve. Så spurgte vi, hvor stor en gård skal Sodemann have. Bordet talte til 48, det passede også, men jeg købte senere flere tdr. land til. Så spurgte vi, hvor stor en gård Friis, forvalteren skulle have, men bordet ville ikke tælle, hvad vi jo ikke forstod. Forvalteren fik en gård, men havde den vist kun et

halvt år, så måtte han gå fra den. Det blev hans dygtige kone, frk. Zink, der etablerede slagteforretning, de kunne leve af. Vi blev forresten skældt ud, endda meget af fru Schmidt, fordi vi havde lavet „spiritistisk seance". Fruen tålte ikke den slags i sit hus.

Det har vist været sagt i omtalen af „Høgholm", at fru godsejer Schmidt var noget skrap i sine udtalelser. D.v.s. fruen sagde engang imellem rent ud, hvad hun tænkte. En aften vi sad i stuen, godsejeren, forvalteren, den unge pige og jeg, sagde fru Schmidt: „Å jeg er så doven i aften. Jeg gider ikke engang gå i seng. Sodemann kan De ikke bære mig op og lægge mig i min seng". Forvalteren fortalte mig bagefter, at jeg tilsyneladende blev meget forfjamsket, men skyndte mig at sige pænt godnat og så liste ned, hvor jeg hørte til. Forvalteren og jeg plejede at sige godnat og så gå samtidig, men han fortalte mig også, at godsejeren gav fruen en ordentlig omgang skæld ud, fordi hun jo havde gjort mig, der altid var så tjenstvillig, så forlegen. I anledning af, at jeg har offentliggjort nogle fotos fra tiden som landvæsenselev, blev jeg ringet op af en frue fra Kolind. Hun fortalte endvidere, at selv om fru Schmidt var skrap, så elskede pigerne hende, hvad jeg også erfarede. En månedstid efter november overværede jeg, at der kom en ung pige på ca. 16 år, (hun var forøvrigt datter af hende, der ringede mig op). Hun havde været på Høgholm et år, og havde derefter fået plads i det nærliggende Tirstrup. Hun spurgte fru Schmidt, om hun ikke måtte have lov til at komme tilbage til Høgholm igen, for hun var ked af at være hvor hun var kommet hen, og hende de havde fået i stedet for på Høgholm, ville også gerne rejse, for hun var også ked af at være der. Nu har jeg minsandten aldrig kendt mage, sagde fru Schmidt, (jeg stod ved siden af). Tror I virkelig at vi sådan uden videre kan lave sådan et nummer. Men alting blev ordnet, og de 2 piger blev byttet om. Karlene på Høgholm var alle ældre. Det kaldte jeg dem, når de var over 25 år. De havde næsten alle et barn eller to at betale til. Den skik hersker jo endnu. Vores tømrer, der var en ældre mand, kom en dag, fortalte Schmidt ved middagsbordet, og sagde

til Rasmus, en af karlene, „Rasmus, din pige er død i nat". Barnet var vist et par år gammel og var i pleje hos tømreren. Nej, sagde Rasmus, nu er det da vel for satan et løvn? (Han var jo så fri for at betale).

Det kan man da kalde „faderglæde", sagde godsejeren. Ungdommen på gårdene havde spillet dilettantkomedie, og i den anledning havde der været et større „opskær", da det var forbi. Jeg blev vækket kl. 3 om natten. Der holdt en jumbe udenfor, og forvalteren, der havde spillet med, hang ud over bagklappen. Han var kanonfuld, men vi fik ham da bakset ind på hans værelse. Jeg klædte ham af, og fik ham i seng. Da jeg stod op kl. 5, var jeg jo i et slemt dilemma, da jeg vidste, at forvalteren skulle op. Jeg spurgte staldkarlen, der gik forbi, hvad jeg skulle gøre for at få en mand vækket, der nærmest var bevidstløs af sprut. „Er det Friis," sagde han. Jeg var ikke glad for at udlevere forvalteren til karlenes diskussion, men jeg måtte jo indrømme, at det var det. De kan bare hælde noget vand i hovedet på ham, sagde staldkarlen. Det gjorde jeg så og fik efterhånden forvalteren vækket. Jeg kan ikke komme op sagde han, sig til Schmidt, at jeg har tandpine og ikke kan stå op, så må han selv sætte i arbejde. Vi spiste morgenmad fra 5,30-6 og Schmidt plejede at komme ned i spisestuen 5 min. i 6, for at aftale med forvalteren, hvad der skulle laves. „Hvor er Friis", var det første Schmidt sagde. Jeg sad jo alene ved bordet. „Han havde sådan en tandpine", sagde jeg, „så han mente godsejeren selv kunne sætte i arbejde". „Har De nogensinde hørt at en mand lå i sengen, fordi han havde tandpine", sagde Schmidt. Nej, det havde jeg jo godt nok ikke. Schmidt røg ud af døren, ned til vores værelser, og forvalteren var skam også oppe og sætte i arbejde, da kl. var 6. Jeg ville jo selvfølgelig meget gerne have overværet, hvad der blev sagt til forvalteren, men han fortalte mig ingenting, og jeg turde jo ikke spørge.

Der lå et hus i kanten af en af vore marker. Der boede en kvinde med 4 børn. En af vore karle var far til et af dem, en tidligere forvalter til et. Det var så morsomt med de unger, for de lignede alle deres 4 forskellige fædre. En var

rødhåret, en sorthåret. De havde alle forskellig hårfarve og vidt forskellig udseende. Forvalterens søn var den pæneste. Da der skulle pløjes i nærheden af huset, hørte jeg Schmidt sagde til forvalteren, „jeg tror ikke De skal sende Marinus derop i nærheden". Schmidt vidste besked.

Som landvæsenselev på Ourupgaard

Ourupgaard blev i 1920 regnet for at være den største i landet med hensyn til opdyrket markjord. Markernes areal udgjorde 100 tdr. land pr. enhed på den 1200 tdr. land store gård. Der var 400 tdr. land med roer, der blev tyndet og passet af 70 polakpiger. Pigerne arbejdede med en kort roehakke. De tog om den plante, der skulle blive stående og hakkede så uden om den. Der var kun tre af pigerne, der kunne hakke en td. land om dagen. Derved kunne de tjene 25 kr. Pigerne sled fra tidlig morgen og hele dagen til aften og gik krumbøjet. Vi elever, der kørte og rensede roerne kunne høre, hvordan de skreg, når de skulle rette sig op. Det gjorde ondt, men de mærkede intet, når de gik med næsen i jorden. Til at se efter, at de gjorde arbejdet ordentligt, havde de en Aufseer (påseer), det var en ældre mand, åbenbart en polak. Han gik med et tykt egespir i hånden og slog ubarmhjertigt pigerne, når de ikke gjorde arbejdet godt nok. Vi elever var tit rasende på ham, når vi så, hvordan han slog pigerne. Når vinteren kom, rejste de fleste piger hjem til deres kære Polen med de penge, de havde tjent.

Som landvæsenselev på Ourupgaard oplevede jeg et halvt år, der ikke var rart. Overforvalteren var vi alle meget bange for. Det var et stort skrummel, men da jeg opdagede, at han ikke kunne trække et trug til sig, som jeg havde stukket over en grøft, var vi klar over, han ikke havde kræfter, som han havde krop til. Så var respekten forbi. Vi fik landarbejderstrejke. 15 elever malkede de 350 køer i marken. Det var jo med hånden, og der blev malket i marken sommeren igennem.

Jeg passede hestene. Det stod 80 i tøjr og 20 hopper gik med føl i engen. Nattevægteren jagede mig op for at flytte første gang kl. 2. Malkerne fik lov til at ligge til 2,30. Jeg flyttede sidste gang kl. 21,30, så natten var ikke ret lang. Der var gerne nogle løse heste, når jeg kom ud for at flytte, men jeg havde en god ridehest. Den lærte snart, hvad det drejede sig om. Så red jeg efter løsgængerne. Vi havde 70 polakpiger på

gården. De tyndede roer, og når vi kørte korn ind med 6 vogne i hvert hold, stod pigerne på et lille brædt, der kunne slås ud fra de svære bjælker. Der var 6 vogne i hvert hold, og vi fik lige mange neg stukket op. Jeg tror, det var 250. Jeg undrede mig tit over, at de små piger kunne holde ud at stå der hele dagen.

Negene gik fra fork til fork. Der stod 5-6 piger over hinanden. Pigerne boede for sig selv i en kaserne. Hvis eleverne blev set derovre om aftenen, var det afsked på gråt papir. Jeg har kun set en af eleverne gå derover. Vi havde 44 husmænd i materialen. De havde hver 3 tdr. land fra gården. Nogle havde 4 køer, så de strejkede ikke. Når vi blev sat i arbejde stod vi bag vores heste og fik så et let rap af en stok af forvalteren, der så sagde kør halm eller roer, eller hvad man nu skulle. Derefter tog han og slog med en kølle 9 slag på en stor trætavle. Det var det eneste, der gik hurtigt på den gård. Forkarlen var en gammel husmand. Han havde i forvejen taget grimerne af sine heste. De vendte sig om så snart, der blev slået på tavlen. Han smed selerne på dem og red så ud, uden der var spændt en strop. Så var det bare med at følge efter. Jeg havde lidt besvær, fordi mine heste var 13 kvarter høje, så det var ikke til at kravle på uden buggjorden var spændt. Hesten, jeg havde i hånden, ville bide mig i støvlen. De fortalte, at det havde den gjort ved alle de kuske, den havde haft. Hestene jeg havde, havde begge læderoptøjler, så jeg holdt øje med dem. Når de ville bide, fik den noget af optøjlen. Desuden gav jeg dem rugbrød, jeg havde hugget ved morgenbordet. En dag sagde Schmidt, skal De ikke have et stykke papir om Deres mad. Rugbrødet stak op af lommen. Jeg skyndte mig at gå, og forvalteren fortalte ham, så hvordan det hang sammen, så vi blev efterhånden gode venner. Selvbinderne var Massey Harris. Der var 6. De var alle ens. Vi kørte i 3 timer, 2 gange daglig, så blev der skiftet heste. Mange af eleverne døjede med at køre, da deres heste kunne høre, når maskinen ikke gik godt. Så gik de i stå. Jeg opdagede, at det gjaldt om at have en skarp kniv. Magasinforvalteren lærte mig at slibe, så den var god, (ingen råæg), og så var det en fornøjelse at overhale de forankørende (de

skulle holde ud, når der var noget i vejen). Vore marker var på 100 tdr. land pr. stk, så vi fik ikke hver en omgang den første dag. Der blev pløjet meget dybt med Rud Sachs plove. Furen var smal at gå i, og i den tørre lerjord var det svært at holde ploven dybt nok. Forvalteren red rundt og fandt ud af, hvilken synder, der ikke havde pløjet dybt nok. Han blev så kommanderet hen og gøre det om. Som sagt før, fik vi en meget dårlig kost. Om søndagen skiftedes vi til at hente post, og den der skulle det, måtte så spise i „mellemstuen". En morgen spurgte en pige, hvem der skulle hente post. Det var Sodemann. Sodemann, sagde hun, så skal han spise i mellemstuen. Gud ved, hvordan det spænder af. Hun troede ikke, at jeg kunne opføre mig pænt nok dertil. Så jeg så jo frem til mellemstuen, men blev en del skuffet. Vi var 6-8 personer, underforvaltere, fodermestre og lign. Vi sad ved et bord, der skulle forestille at være hvidmalet, men halvdelen af malingen var skallet af. Maden var meget lidt bedre, men der var da hverken teskeer eller underkopper. Men de rådne tomater blev dog ikke smidt efter pigerne, som i elevstuen, når de gik ud af døren. Der stod nogle store egetræer ude i marken. Jeg kørte med binderen mellem 12 og 3, og skulle under en gren på sådan et træ. Jeg sad med vingerne parat til at sænke dem, når maskinen gik under træet, men de sad fast, og da hestene stadig gik frem, knækkede jeg fire vinger. Nu var gode råd dyre. Jeg fik i en fart mine vinger skruet af og løb hjem til maskinværkstedet med dem, og fik nogle andre, (der var vagt hele dagen), (lovede svendene en bajer), og løb så ud og fik mine nye vinger skruet på. Jeg havde ikke kørt ret længe før overforvalteren kom. Jeg var ved at smøre. Jeg synes, der er noget ved deres maskine, jeg ikke kender. Min maskine har da altid været den pæneste, sagde jeg. Hvordan smører de. Ja, jeg begynder her bagved og ender så ved det lille færdselshjul foran. Det var forkert. Jeg skulle begynde ved det lille færdselshjul og så gå den anden vej. Nå ovre i Jylland gjorde vi omvendt, sagde jeg fredsommeligt. Det var heller ikke andet end bøndergårde, jeg havde været på, mente han. Den ene var 400, den anden 600 tdr. land, sagde

jeg. Det var jo heller ikke andet end bøndergårde, sagde han. Så blev jeg sur, for jeg havde haft det godt i Jylland. Den på 400 gav 20.000 i overskud sidste år. Det var Lyngdal, som jeg havde hørt om, og Ourupgaard på de 1200 tdr. land, havde givet et kæmpeunderskud i 1919. Så huggede han sin hest med stangmilen, så den rejste sig lige på bagbenene, og han skred afsted med ekspresfart. Han kunne ikke lide mig, men kunne dog have brugt mig som underforvalter på Tybrind. Eleverne blev angrebet af bylder i halsen, så de kunne ingenting sige. En dag kom jeg ind på et værelse, hvor der lå en syg elev. Han fik sagt: „Få hende smidt ud". Det var en polakpige, som han havde forklaret, at han var tørstig. Hun stod med en gulvspand halvt fuld af vand og holdt under næsen af ham, der lå i sengen. Hun blev hevet ud ekspres, og jeg fandt så vand til ham. Når doktoren kom, skulle de udenfor og sidde på en stol på pladsen ind til værelserne. Jeg skulle bagfra holde dem om panden, og doktoren klippede så hul på bylden i halsen. De kastede så blod og materie op, og ikke en af dem sagde et kny under operationen. Der var mange, der fik det. En dag viste jeg doktoren en mælkekande, der var så slimet indeni, at man kunne trække en stribe med en finger. Vil de ikke sige til jomfruen, at de kander skal gøres omhyggeligt rene (derfra kom smitten), som de drikker af, (jeg drak ikke mælk). Nej, jeg vil ikke, sagde jeg, det må de hellere selv gøre. Ja, det er rigtigt, sagde han. Så blev der ballade. Når der blev gjort rent på værelserne, skete det på den måde, at der blev stænket med vand og bagefter fejet. Gulvvask var ukendt. Ville vi have sengene redt, måtte vi selv gøre det. Jeg havde fået at vide, at øboerne ikke regnede deres folk for noget. Det fik jeg bekræftet. Vi måtte ikke ryge tobak på gården, men kammerherren gik dog og viste os, hvordan vi skulle bære os ad, med at holde over piben, (når han ikke var fuld). Da høsten var forbi, kom underforvalteren med en 10 kr. til hver i stedet for høstgilde. Jeg var den eneste, der ikke ville have pengene. Jeg sagde, at når gården ikke havde råd til at holde høstgilde, kunne jeg sagtens undvære de 10 kr. Han var meget utilfreds med, at jeg ikke tog pengene, da de skulle tilbage, hvor de kom fra, og så skulle der forklares.

Byggen var meget kort i 1921, og da vi kørte det hjem på vore store vogne, skulle vi passere en grube, der kom roe-ensilagen i om efteråret. Ensilagen kom retur om søndagen, og vi fik så 10 kr. for at læsse af. Det var i læs, men nogen blev syge af at stå i det skidt. Jeg var nu gerne med hver gang, men lugten var slem. Den var brolagt et langt stykke, og det var gjort så dårligt, at der ofte var 10 cm mellem de ret store sten. Følgen var, at vognene skrumplede, og de korte bygneg faldt af. En enkelt af eleverne havde ikke mere på vognen, end det han stod og trådte på. Jeg havde lært af for-karlen fra Farstrup, først lægger du et neg fra forenden på vognen på skrå af hjørnet. Så lægger du på det andet hjør-ne, og så noget i midten til at holde, så bliver du sådan ved, til du kommer nær den anden ende. Så vender du dig og læg-ger på hjørnerne og midt i, til du kommer hen, hvor du slap før. Så begynder du igen henne fra bagenden, o.s.v., til jeg havde fået mit antal. Husmændene talte negene. Men det havde ingen af eleverne lært. De dyngede alle de neg op foran sig de kunne og gik så lidt tilbage, og fortsatte på denne måde. Følgelig holdt negene ikke på hinanden og blev så rystet af, når de kom til brolægningen. Forvalteren red frem og tilbage og skældte ud. Når jeg kom med mit læs, så de til den anden side. En dag ved middagsbordet var der en der sagde: Nielsens og Sodemans læs, er der aldrig tabt noget af. Jeg var blevet spurgt af Nielsen, og havde forkla-ret ham, hvordan han skulle gøre. Da det blev sagt ved middagsbordet, sagde jeg lige så fredsommeligt: „Det kan jeg godt sige jer". Men så råbte Nielsen nede fra den anden ende af bordet: „Nej, hold kæft med det, det skal du ikke for-tælle dem". Der var mange episoder på sådan en stor gård. En dag jeg stod nær underforvalteren, kom der en løbende og fortalte, at tømrerne var faldet ned. Udbygningerne på Ourupgaard var tækket med spånplader. Bygningerne var meget høje, og en stige var skredet, så der lå to mand på stenbroen. Det vil jeg ikke blandes i, sagde forvalteren. Manden løb så efter assistance et andet sted.

Herfra tilbage til præstegården

Men nu gjaldt det præstegården. Jeg var 20 år og parat til at arbejde, men jeg var kun bange for, at jeg ikke kunne sætte mig selv i arbejde. Det havde andre altid gjort for mig. Jeg opdagede imidlertid med det samme, at bare jeg ville tage fat, så var der arbejde nok. Jeg har altid været en eftermiddagsmand. Det er jo bestemt ikke noget at prale af, men de fleste har det sådan, at de vågner på en bestemt tid, når de passer at gå i seng om aftenen. Jeg kom ikke op før klokken 6-7 om morgenen, men var så i fuld aktivitet uden middagssøvn helt til kl. 9-10 om aftenen. Min første læremester, Laurits Larsen, der var forpagter før mig i 9 år, sagde ofte, at dem, der lå og sov til kl. 5-6, regnede han ikke for noget. At han næsten daglig gik ned til byen og snakkede med mejeristen og Schmidt fra kl. 9-12 var i orden. Vi andre kom op kl. 4 om morgenen. Forkarlen, der var gift, vækkede os drenge på 15 og 16 år. Så kørte vi ud i kæret. Han slog græs, som vi læssede. Når vi kom hjem, spændte han for mælkevognen kl. 5,30, og kørte en tur, der varede til middag. Mejeriet lå i Farstrup. Pigerne malkede om morgenen, og vi trak så de 12 til 14 køer i marken og flyttede de 15 koppel får, der stod deroppe. Der var næsten altid nogen løse, men vi skiftedes til at rende efter dem, og bare vi passede på, de ikke fik tid til at tisse, mens de løb, havde vi dem snart fanget. Allerede kl. 9 begyndte køerne at komme bejsende hjem. Når de hørte oksebremsen snurre, løb de løse. De fik så det græs, vi havde hentet om morgenen. Det var meget vådt, og så blev de trukket i marken igen kl. 13 til 15,30. Jeg havde gerne 3-4 tdr. land med kartofler. En gang jeg fik besøg spurgte manden, hvordan lægger du dem. Hveranden fure, sagde jeg. Han troede, de var lagt med maskine. Det passede mig godt, for afstanden var lige stor mellem rækkerne. Der skulle tages en bred fure. Et år havde jeg kørt gødning ud til kartoflerne ved juletid, men det blev hård frost, så der blev ikke pløjet. Jeg var bange for, at der ingen kartofler blev, for gødningen var væk. Der lå kun et halmstrå hist og her om

foråret, men det blev en stor avl. 200 tdr. spisekartofler pr. td. land var godt. En, der tog op for 125 kr. pr. td. land, sagde: Jeg behøver bare at kravle rundt om kurven, så er den fuld, og han skulle tillige lave læggeplads, så det var en dårlig akkord for ham.

Vi havde nogle fenner på 1 td. land med havre. Det blev høstet med le, da jorden var blød. Min hjælper havde sin kone til at binde op, og hun kunne klare sig, men pigen, der bandt efter mig, måtte jeg hjælpe af og til, når hun kom for langt bagefter. Daglejeren sagde, at jeg måtte få hende til at ruppe sig noget mere. Ellers blev vi ikke færdige lige så hurtigt som ham. Han havde ikke lagt mærke til, at mit skår var 10 cm bredere end hans, så vi blev først færdige, og så var det os, der smilede. Når roerne skulle køres hjem, blev de læsset med fingrene. Der skulle en god ryg til. Der var ingen, der i 1924 kunne finde på at stikke roer med greb, fordi der blev huller i roerne. Senere kom roeoptagere frem, så gik det lettere. Jeg fik en slæde, der kunne slæde roerne op. Mine naboer brugte rigtig optager, men et år frøs det så tidligt, at optagere ikke kunne tage dem, men de lånte så min slæde, der kunne, når frosten enkelte dage gav lidt fir.

Om vinteren tærskede vi rugen med plejl. Halmen kunne så bruges til at tække med. En mand skulle tærske en traver om dagen. Det var 120 neg. Det blev bundtet op i bundter. Der var ca. ti neg i hver bundt. Det kunne så senere rystes og stødes, så der blev et godt materiale til tag. Taget skulle være samlet og stødt så godt, at man ikke kunne trække strå ud med munden, såvel af bundterne, som af taget. Der kunne også bruges en rundt drejende maskine (såkaldt bredtærsker). Der var også rivere, der kunne lave fint tækkemateriale, men der gik meget til spilde. Toppen blev revet af. Iøvrigt er der mange andre metoder, som ikke skal omtales her. Engang mens jeg var elev hos forpagteren, blev jeg sendt afsted med nogle bundter halm med hest og vogn til en mand, der boede over en mil borte. Han skulle lave siemer af halmen. Det var nogle fint snoede bånd, der skulle bruges til at binde taget fast med. Manden kom og tog en lok af, et bundt og snoede den lidt. Halmen knækkede. Det kan du godt

køre hjem med igen, sagde han. Det duer ikke. Rugen havde været for moden, så strået var skørt. Rugen skulle have været høstet 8 dage før. Jeg tror nok forpagteren købte tækkegarn i stedet for, men det var dyrt. Nu til dags tækkes der med sten. Det holder længere. Men engang jeg var på biltur i Belgien, så jeg et meget fint tag. Det var ikke særlig tykt, men da jeg kom hen til det, kunne jeg se det var rør, der lå så fint, som det var høvlet. Der er kun få steder, man nu om dage tækker med rør, men det kan ligge i 30-40 år, og så rystes op og lægges på igen. Sostrup slot, har sådan et tag. Det er meget dyrt, men nonnerne over hele Europa sørger for penge til den slags.

Jeg bor på kanten af Kolindsund, der er meget frugtbar jord, men meget er begravet i fortiden, da Kolindsund skød sig ind mellem bakker til begge sider. Jeg har således oppløjet horn af bison og uroksen. Ligeledes af krondyr og 2-3 menneskeskeletter er pløjet op. De store dyr havde prøvet at svømme over, hvor sundet ikke er så bredt, men er så af og til sunket ned i det bløde dynd.

Schmidt slagtede folks grise i Farstrup, og jeg ville da gerne lære kunsten af ham. Først fik vi et stort kar vendt om i bryggerset, og grisen blev slæbt derind efter megen skrig og ballade. Den blev håndfast lagt op på karret, og forben og bagben blev bundet meget nøjagtigt sammen. Den fik trynen bundet sammen, så den ikke kunne bide slagteren i enden. Han skrævede over hovedet på grisen og den blev så stukket i brystet med en spids slagtekniv. Du skal se efter halen, sagde Schmidt, når du stikker den, for det skal være lige ud. Grisen var i forvejen blevet vasket på brystet, så blodet ikke blev snavset. Grisen blev drejet, når den var stukket, og det var så pigens opgave at røre i blodet i den spand, der var sat under. Der skulle efterhånden hældes lidt koldt vand i, så blodet ikke løb sammen i en klat. Når grisen efterhånden sprællede mindre, blev benene løst fra hinanden, så alt blodet kunne løbe af. Karret blev nu vendt om, og der kom 5-6 spande kogende vand i og derefter 1 spand koldt vand. Vandet

skulle have en bestemt temperatur, for var det for varmt, kunne hårene sidde fast, og det kunne de selvfølgelig også, når det ikke var varmt nok. Det rygtedes jo snart, at jeg slagtede, og da jeg var gode venner med Karl Nøhrs søn og datter, bad Karl dem om at få en aftale med mig om at slagte en gris. Det ville jeg selvfølgelig gerne, men jeg tror ikke mine forældre var særlig opstemte, da de hørte hvad jeg havde påtaget mig.

Jeg tog rutebilen til Barmer en formiddag, og da jeg skulle ud af den, mødte jeg Karl Nøhr i døren. „Hva", sagde han, „hvor ska do te å hen". Han havde selvfølgelig regnet med, at jeg ville blive forlegen ved sådan et spørgsmål, men jeg sagde frejdigt, at jeg skulle hen til skrædderen. „Ja, men do ska vel osse hen te vort", spurgte han. Det skulle jeg da, men jeg sørgede for at komme væk i en fart. Jeg kunne jo alligevel høre, at Karl Nøhr begyndte at fortælle i rutebilen, der var fuld af mennesker, at det var præstens søn fra Farstrup, og han skulle hen og slagte gris hos dem. Så havde de noget at more sig over det meste af vejen til Nibe. Det gik meget godt med grisen, men jeg var lidt bekymret, for jeg syntes, den var for længe om at dø, men datteren trøstede mig med, at den jo da skulle have lov at få tid til at dø i. Både hun og broderen hjalp mig, og jeg var vist kommet til at sige, at vi skulle have benene skåret af. Jeg mente forbenene, men inden jeg fik set mig om, havde Søren, som sønnen hed, også skåret et bagben af. Det var en kedelig historie, fordi grisen skulle hænge i bagbenene på stigen, der stod op ad en væg. Der var ikke andet at gøre, end at binde reb om knoglen på det amputerede bagben, og så fik jeg jo taget indvoldene ud af den gode gris. Men det skal dog siges, at vi havde et par fornøjelige timer ved arbejdet. Søskendeparret havde lune, ligesom deres far. Da jeg fik min gård i Veggerslev, blev jeg selvfølgelig ved med at slagte, men vi var jo nu en større husholdning, så der skulle mere til end en slagtegris. Det var i reglen en so, der havde fået et læg grise, men sådan en var så stor og stærk, at mine 2 karle og jeg ikke kunne slæbe den ind i bryggerset. Jeg fandt så på at give soen et skud

hagl i et øre med jagtgeværet, og det var også meget effektivt, men havde den fejl, at soen døde for pludseligt. Så inden jeg fik skåret hul på den, kom der alt for lidt blod af den. Det var jo noget min kone og jeg måtte snakke om, men vi fik da hverken blodbudding eller blodpølse af den gris.

Slagteren i Veggerslev hed Agner, og han var bestemt ikke tilfreds med, at jeg selv slagtede. Han fortalte folk, at Sodemann lagde sig i skjul ved et af de små firkantede træhuse og skød så på soen, da den intetanende kom og gik forbi. Forinden havde han skudt forbi flere gange. En gang hørte jeg en gris skrige hos min nabo, der boede i et lille hus nær vor mark. Jeg gik derned, og Agner var netop færdig med at binde en lille gris, nok på 50 kg. Han slagtede på en anden måde. Jeg stillede mig op for at se. Lige i en håndevending skar han grisens hoved helt af fra nakken af grisen. Det var mærkeligt, men der kom næsten ingen blod af det store sår. „Jeg synes ikke, der kommer blod af den", sagde jeg. „Den holder det den satan", sagde Agner, og så fik jeg jo lidt oprejsning ved at fortælle folk, at Agner skar hele hovedet af en gris, uden der kom blod, og han så sagde, den holder det.

Bl.a. sange fra Sønderjylland

Ungdommen af 1980 har ofte den mening, at ungdommen for 60 år siden førte en tom og kedelig tilværelse, hvad langtfra var tilfældet. Dengang var der meget få og afvekslende momenter, men der var ikke så megen fritid, men den blev udnyttet så meget desto bedre. På min hjemegn var vi en 12-15 stykker, der kom sammen et par gange om måneden, og ellers i reglen havde et tilholdssted om aftenen, hvor vi kunne drøfte de forskellige begivenheder, og det var gerne et sted, hvor vi opnåede en kop cikorievand ud på aftenen. På de fleste gårde, var der klaver, og så gik tiden godt med at synge, bl.a. sange fra Sønderjylland. Jeg kan huske, der var valgmandsvalg. Det vil sige, at en betroet mand blev udset til at rejse til Ålborg med stemmerne for sit parti. Det var amtmanden der stod for at modtage de opnåede stemmer. Der var særlig en sang, som jeg tror aldrig bliver glemt. Den lød sådan om en valgmand striv og strunk i sit søndagstøj, ta'r med rutebilen Laurits Bech fra Ellidshøj. Det fortaltes, at alle dem, der havde betroet Laurits Bech sine stemmer, skiftedes til at ringe ham op i Ellishøj og skældte ham ud, så manden til sidst tog sin død derover. Det var ærbødigst, der havde lavet sangen. Han var kendt overalt for sin skribent-virksomhed, men døde desværre i en ung alder. En anden broder til ham, havde ligeledes mange gode historier. Han underskrev sig P. Sørensen Fugholm, men de hed Barfod, og var sønner af præsten i Nørre-Tranders. Om foråret spillede vi ofte dilettantkomedie og havde megen fornøjelse deraf. Præstefruen satte os i scene, og det var hun god til. Hun satte sig så bag ved og morede sig over os. Da vi et år skulle optræde på de skrå brædder i nærliggende byer, spændte landmændene for deres vogne, for at kunne se os en gang til. Vi brugte også at lave tableauéer. Det kunne vi også more os godt over. I et tilfælde var der en kammerat, der hed Niels Buus, han lever endnu, han optrådte som præst og havde i den anledning et danne-

brogsflag hængende ned ad ryggen. Han spurgte, så spørger jeg dig, du flotte unge mand, om du vil tage Ellen, der ved din side står, til ægte. Søren var en lille mager rundrygget fyr, og han ville jo gerne have pigen, men hun sagde nej flere gange. Vi skulle så gætte, hvad det var: Man kan tvinge et æsel til vand, men man kan ikke tvinge det til at drikke.

Der blev spillet fodbold i Farstrup, og jeg kom som habil spiller straks på holdet, da jeg kom hjem og fik præstegården. Men jeg kom, så hurtigt jeg kunne ind som målmand. Bønderkarlene tog nemlig manden først og så bolden bagefter. På kostskolen sparkede vi aldrig hinanden, men her gik det anderledes til. En gang fik en spiller sparket sit ben over. Det var sort som tørv, da vi fik strømpen af ham. Omkring 1916 kom der wienerbørn til Danmark. Der kom en pige til Farstrup. En gårdejer havde meldt sig og fået hende. Det var en meget køn lille pige på 12-14 år. Hendes mor havde fået første præmie ved en skønhedskonkurrence i Wien. Hun var i Danmark nogle år og rejste så tilbage til Wien. Som 20-årig kom hun tilbage til Danmark igen. Peter Buus på Risgaard sagde, det er en for dig Henrik. Hun havde også sagt, hun ville giftes, for så kunne hun blive i Danmark. Jeg var noget interesseret i denne smukke unge pige, men noget holdt mig tilbage, da vi i foråret gik tur i den meget smukke vårskov med de høje bøgetræer. Thi Anna, som pigen hed var ikke tilfreds med nogen ting. Hun talte fuldkommen dansk, men hun var utilfreds med alt og alle, så jeg erklærede mig ikke for hende. Udover nogle kys kom vi ikke hinanden nærmere. Jeg spurgte, om hun havde haft kærester i Wien, hvad jo ville være naturligt, men hun sagde, spørg mig ikke. Det var nok for mig, og Anna rejste tilbage til Wien, og vi hørte ikke mere til hende. Hun havde et par handsker med til manden på gården, hun boede hos, men de var alt for store, vist nr. 12, så han kunne slet ikke passe dem, hvorfor de endte hos mig, der havde gulerødderne, der passede til handskerne. Når man ikke taber hovedet i kærlighed, bliver man klar over, at skønhed, der præger et menneske

kommer indefra. Som dreng undrede det mig ofte, at den smukke pige ville have en grim mand og omvendt, men sjælen kan være smuk og modsætningerne mødes ofte.

Da jeg fik min smukke kone, sagde jeg til hende, at jeg aldrig havde taget hende, hvis hendes sjæl ikke havde været så smuk. Hun var tilfreds, selv om jeg havde drillet hende med hendes store øjne og ører og næse. Som ung overværede jeg engang et par piger, der diskuterede mit udseende. De var enige om, jeg var grim, men jeg havde pæne ører, sagde de. Det lød jo ikke så godt. Mødre har ofte travlt med at finde en passende forbindelse til deres sønner, og min moder gjorde ingen undtagelse. På Risgaard havde man i en del år besøg om sommeren af en malerfamilie, der hed „Rune". Både mand og kone var dygtige kunstmalere. De havde en ca. 20 årig datter, der var med forældrene, når de ferierede i Farstrup. Da det nu ikke var blevet til noget med den smukke wienerpige, udså min mor den unge københavnerpige som passende til mig. Hun var dannet og pæn, og da noget andet syntes mor, end en bondepige. Jeg var imidlertid ikke videre interesseret, hvorimod min bror, der var 7 år yngre end jeg, faldt pladask for hende. Hun kunne få ham til at æde af sin hånd. Københavnerinden var imidlertid mere interesseret i mig og kunne sikkert ikke begribe, hvordan jeg kunne følge hende hjem om aftenen på krum, uden at vise spor aggressivitet over for hende. Sagen var, at der jo en aften kom en og kiggede ind af vinduet til mig, og hende var jeg yderst tilfreds med. Frøken Rohde blev ofte inviteret op til os om aftenen af min mor, og jeg skulle så følge hende hjem. Hun fortalte mig, at hun ikke „var uskyldig", hvortil jeg bemærkede, at det var der vist ingen piger, der var nu om dage.

Vi sang ærbødigst: Der er hartkorn i Bech. Han er stor og bred og er selv duperet af sin værdighed. Laurits Bech er næsten lige så klog som præsten. Han er suppleant i brugsen, og hans grisepolte har, når de bliver solgte -- en værdi af flere tusind -- for at gøre sit kære Ellidshøj berømt, vil man høre han intet har forsømt --- venstres valgmænd

løb rundt i Ålborg og ledte efter Laurits Bech, da han skulle møde til en bestemt tid og ikke kom. Der blev så fortalt, om alle de gøremål Laurits havde at udføre, bl.a. på et skilt --- hvor der står --- her slipser sys --- slår det ned i manden død og pine alterlys, og man ser ham ile lykkeligt at hvile på fuldendt gerning, så han glemte valgets terning. Skynd jer nu lidt rask for dælen, det er amtmand Bache, man må skæbnen takke, han i dag er nærmest kælen. Amtsmanden havde ord for at være galhovedet, som mange andre højerestående embedsmænd og specialister var før i tiden. Men pointen at han ikke kom tidligt nok med sine stemmer, og den radikale Fogh blev valgt.

Byboere kan ofte synes, at det må være umådeligt kedeligt på landet. Før bilernes tid var der heller ikke mange afvekslende momenter. Hornsgaard, der ejedes af proprietær Welling, var en af de største gårde i sognet. Welling var en særpræget mand med et stærkt temperament. Når han gik amok på gården, tog forkarlen, selv om Welling var en stor stærk mand, og satte ham ind i hønsehuset, lukkede døren og satte krog på. Der stod han så resten af dagen. Kvinderne fik besked på, at de ikke måtte lukke ham ud. En dag jeg havde et ærinde til gården, kom en af karlene og fortalte Welling, at en hest var faldet i en tørvegrav. Welling gav forvalteren besked på at køre derud med et spand heste. Welling fandt en bilring og et stykke reb, og så kørte vi over markerne. Jeg havde godt af at se, hvordan det gik til, sagde proprietæren. Hesten sad i, så kun hovedet var over vand. Bilringen blev anbragt om halsen på dyret. Hestene trak så det forulykkede dyr til land, men der var desværre en høj skrænt, som den stakkels hest stødte imod. Jeg, der stod nærmest og kunne se hovedet var ved at blive rykket af, råbte pruh og holdt. Welling bad mig holde kæft og så skulle der køres igen. Den forulykkede hest havde imidlertid med sine forben sparket sig lidt fri af det den tørnede imod og kunne så hales op. Nu kan bilringen blive hernede til den næste falder i, sagde Welling. Om tirsdagen var der marked i Ålborg. Welling kom sjældent derfra før torsdag, og da var hans tøj i reglen revet itu. Kravetøjet var flået af ham.

Engang jeg kørte og arbejdede i marken, så jeg et vognlæs brænde komme ud fra Hornsgaards plantage, og hestene, der var spændt for løb i galop. Pludselig kom der bagfra en bil. Da den havde passeret hestekøretøjet, kørte den tværs over vejen. Så kunne jeg se, der skete en hel del deroppe. Det var ca. to km væk. Senere fik jeg at vide, at hestekøretøjet, hvor der var to mand på, var kommet kørende i galop op ad bakken lige forbi Hornsgaard. Den ene mand holdt tømmen og den anden bankede løs på hestene, så de galoperede op ad den lange stejle bakke. De var fulde. Welling så dem inde fra gården og gav forvalteren besked på at hente kørepisken og så kørte de bag efter de to dyreplagere, men nåede dem først for sent, til at jeg kunne se, hvordan det endte. Welling trak de to mænd ned ad læsset. De var åbenbart fulde, så bankede han dem så længe, han efter sigende kunne holde det ud. Welling, der var den galeste af de gale Wellinger, smed sine brødre ud af vinduerne, når de om søndagen besøgte forældrene, der havde en gård nær Løgstør. Hvis børnebørn, Welling selv havde ingen børn, skulle læse dette, håber jeg de kan gøre det med et smil.

Der var flere brødre Welling, en af dem fik en gård i forpagtning, eller måske købte den nær Løgstør. Den dag hen overtog gården, mødte han tidligt om morgenen, før det endnu var lyst, med en knivharve, og så fik hele markjorden en ordentlig omgang, uden hensyn til de forskellige markskel. Jorden var beskidt, og det skulle ordnes. Det må have været efter høst. Holger Welling, der var gift med Peter Winthers datter, på Hornsgaard, havde motorcykel. Den unge kone var gravid, og Holger kørte så tosset med hende, at hun tabte barnet, og de fik aldrig nogen siden.

Da Holger overtog Hornsgaard, var det skik, at man spiste flere af et fad. Holger sagde, at de svinetrug skulle smides ud, og så skulle karlene spise af tallerkener. Schmidt, der havde tjent på Hornsgaard, fortalte mig, at kokkepigen kom ind om middagen med en gryde kartofler og smed dem henad bordet, så der lå omtrent lige mange til de 7 karle, der så selv måtte pille dem. Hos vores forpagter prøvede jeg også

at spise af samme fad som 3-4 andre. Man skulle f.eks. i et fad grød, spise sig pænt ind i et hul, og ikke tage mere på skeen, end det hele hang på. Iøvrigt gjaldt det om at spise så hurtigt man kunne, af den ofte varme grød, så man spiste fra de andre.

En af min fars forgængere som præst, hed Hans Madsen. Han var ikke tilfreds med dette almindelige navn.

Han søgte og fik navneforandring til Ruhveder. En dag på landevejen mødte han en af sine sognebørn og sagde selvfølgelig goddag. Goddag Hans Madsen sagde manden, der, ligesom præsten var en stor stærk mand. Det ene ord tog nu det andet, og de to lavede et kæmpeslagsmål midt på landevejen. Hvem der fik flest klø, fik jeg desværre ikke at vide. Ruhveder havde en lidt kraftig kone. Hun så en dag hjorddrengen, der sad ude på græsset foran forpagterboligen, kunne smække det ene ben om sin nakke, og tage det ned igen. Det mente præstefruen også hun kunne gøre ham efter. For at det kunne gå lidt nemmere, tog hun sine mamelukker af. Hun fik også benet om nakken, men så kunne hun ikke få det ned igen. Hun skreg gevaldig, og hjorddrengen løb så ind i forpagterboligen, hvor manden sad og drak kaffe. Skynd jer og kom ud, froven (fruen) er vælt okol og der sejer en lele svot hund og gyer på hende.

En gang skulle jeg køre vores kakkelovn op til smeden i Farstrup. Menighedsrådet mente nok, den kunne svejses, hvor den var utæt. Min mor havde rigtignok håbet, de havde bevilget hende en ny kakkelovn, men det var jo sparetider dengang, ligesom nu 70 år senere. Jeg måtte jo så gøre rede for til smeden, hvad der skulle laves og ligeledes min mors synspunkt. Den, sagde smeden, no ska do si, hvad den er til, så tog han en hammer og knaldede på siden af kakkelovnen, så var den færdig, og min mor fik en ny. Ved juletid blev jeg ofte af min mor sendt ud med noget til de virkelig fattige. Det kunne være lidt af forskellige madvarer. En gang kom der en fattig kone op til mor. Hendes ærinde husker jeg ikke, men hun skulle da have kaffe. Vil De ikke have en kop, spurgte min mor. Nej tak, det ville hun ikke. De snakkede så videre lidt. Så sagde min

mor igen, ja, men vil De da ikke have lidt kaffe. Det kan De da nok forstå a vil, sagde konen, men hun ville nødes. Det forstod min mor jo med sin byopdragelse ikke. Engang fik vi besøg af familie. Det var et par halvgamle københavnerdamer. Vi vidste ikke de kom, så der var ingen vogn efter dem på Sebbesund st., der lå 6 km borte. Karl Nøhr var på stationen, og han inviterede damerne op at køre, og kørte dem helt forbi Hornsgaards plantage. Der ligger præstegården nede, pegede han, og kan I ikke holde ud at gå, så kan I trimle. Damerne var meget begejstrede for hans underholdning på køreturen. Han var gift anden gang, og han sagde, a hår olle kunnet forstå vor herre, han hå gin mæ sån no lang arm, men det va val for a ku favn hen. Hans kone var af lidt svære dimensioner. I sine unge dage var Karl Nøhr lidt af en spasmager. En nytårsaften eller nat, havde han og et par kammerater skilt naboens store kassevogn ad, og slæbt den op på kostaldens tag og så samlet den igen deroppe. Det var jo et lidt mærkeligt syn for folk dagen efter at se en vogn oppe på taget af kostalden. Der var kun enkelte missionsfolk på vor egn, og pastor Bartholdy syntes f.eks. meget dårligt om Sebbesundboerne, men det var vist gensidigt. Engang var pastor Bartholdy på besøg hos mine forældre i Farstrup. Han havde en søster med. Det var en nydelig rødhåret dame. Jeg sad ved siden af hende i sofaen, da vi fik kaffe. Sofaen var bred. Vi sad i hver sin side af den. Vi havde en lille gravhund, der hed Vips. Vips så, der var god plads mellem os i sofaen, og så hoppede den op, som den havde gjort mange gange, men aldrig har jeg set nogen blive så forskrækket som frøkenen blev. Hun skreg og blev ved dermed, skønt jeg skyndte mig at løbe ud med Vips. Damen var vist københavner og havde måske aldrig været så nær et vildt dyr.

Folk havde jo deres svagheder dengang såvel som i nutiden. Her spillede brændevin en vigtig rolle. Det var ikke altid købmanden havde det på lager, men købmanden i Staun, der lå ca. 5 km fra Farstrup, havde altid forsyning. Det blev hentet i „stenmunke". Det var sådan en beholder,

der kunne tage 5 liter. Jeg kan huske en gang vi børn kørte en tur med mor til Staun, og vi mødte da smedens små drenge, der kom slæbende hjemad med en „munk" til deres far. Min mor sagde: „Det er da også for galt, at smeden lader de to slæbe brændevin hjem til sig. Disse afhentninger foregik i reglen i mørkningen, for folk der boede langs vejen ikke skulle se, for alle vidste jo, det ikke var petroleum, der var i „Munken". En aften havde Karl Nøhr set at skrædderen i Barmer var gået efter Staun til med en munk. Han var så klar over, at skrædderen nok forsynede sig inden vandringen hjem. Han tog en skjorte uden på sit tøj og gik ud og satte sig ved en lille udgravning 1 km fra Barmer. Da skrædderen kom, sad Karl, der var en stor knægt, og hoppede i kanten af vejen. Da skrædderen fik ham at se, sagde han: „Hva, hva er det". Han styrtede rædselsslagen af sted og Karl bagefter. „A ville såmænd godt ha' fulgtes med ham", sagde Karl, „for a var næsten lige så bange som ham". Men skrædderen nåede da sit hus, der var det første i byen, stormede ind og smækkede døren i. Karl, der lyttede ved vinduet, kunne høre skrædderen gispede til sin kone: „Fanden var etter mæ, Fanden var ætter mæ, osse lige til lågen".

Det spillede en stor rolle med jagt for 70 år siden. Var man jæger, kunne man roligt gå overalt. Jægere var almindeligvis anset for dovne mennesker. Det var særligt nedværdigende, hvis far og søn gik på jagt sammen. Det var en doven far med sin dovne søn. Jeg havde en søn, der trillede bag efter mig lige fra han var tre år. Han ville se alting. Engang var han kommet lidt langt fra mig i et kær. Da hørte jeg, han råbte far. Der var en stor vædder på vej henimod ham, så jeg fik rigtignok travlt med at komme til undsætning. En anden søn var jeg på jagt med i Idahøjbjerge, men jeg holdt ikke af, at gå alene i det vildsomme terræn, uden at have et gevær med. Der var nemlig spor af store bjørnepoter. Der var Wapitihjorte og elsdyr. De første kan veje 500 kg og måtte ofte parteres og bindes på heste, når de var skudt. Jægerne i bjergene havde altid heste med til formålet. Min søn skød en 12 ender, et meget stort dyr, som sikkert ikke er spist endnu to år efter. Der

må nemlig ikke handles med vildt, derfor er der meget lidt krybskytteri. I bjergene, der alle var beklædt med nåletræer, var der på særlig høje steder bygget tårne, hvor der var døgnvagt, for straks at kunne opdage ildebrande og sætte ind derimod. I 1928 var der brande i de bjerge, jeg gik i i 1977. Der stod mange steder meget høje graner, hvor grenene var brændt af, så der kun var en kulsort stamme tilbage, som også var brændt af for barken. Folk i omegnen havde lov til at køre ud og fælde sådanne stammer. De var ikke rådne, men friske under det sorte. Vi så mange biler, to personers med lad. De kunne tage 5-6 rummeter. Træet blev meget anvendt til pejsebrænde. USA er et land, der skal ses for at opleve det. Man betaler f.eks. ikke for at se fjernsyn. Der er mange forskellige sendere. De bliver afbrudt i nogle minutter, og der bliver så vist reklamer for alt. De der får forevist reklamer for deres varer, betaler seernes licens. Kun en enkelt sender bliver der betalt frivillige beløb til og derfra sendes uden seerne er plaget af reklamevisningen. Det var morsomt at se amerikanerne fare op og forrette deres forskellige gøremål i de få minutter reklamerne varede, for så at komme farende tilbage og se videre på den afbrudte film. De vidste, hvor lang tid de kunne blive væk. Her på Djursland kunne mange gå på jagt helt fra Grenå til Viborg uden nogen lodsejere sagde et kny. Det er helt anderledes i dag, hvor der ofte betales høje priser pr. td. land. Ved de større skove er der ofte ansat skovbetjente, der går ud om natten for at fange krybskytter. Her på gården opdrætter vi selv fasaner og har gravet store huller til at opdrætte ænder i. De forskellige herregårde over hele landet lader jægere komme for stor betaling. 80-100 kr. for at skyde en fasan er ikke ualmindeligt, og så får jægeren endda ikke det, han har skudt. I USA måtte man kun skyde en hver af de forskellige hjortearter og skulle i forvejen betale licens. En dag vi var ude, talte jeg med en ung kone, hvis grandmama var fra Finland. Hun havde skudt sin hjort den første dag, og sad nu i bilen og ventede på at hendes mand og deres 12 årige søn skulle komme ud af busken. Jeg så en anden dame komme ri-

dende, hun havde en riffel hængende ved sadlen, og bagefter kom hendes 8 årige søn ligeledes med en riffel ved sadlen, selvfølgelig også ridende. Jeg indledte min jægervirksomhed som 15 årig, ved at købe et gammelt hanegevær for 30 kr. Hverken min kammerat Søren eller jeg turde prøve den, da den havde så meget slør, at man kunne stikke en tændstik ned. Vi var ikke mere rådvilde end at vi bandt den fast til et træ, og det gik godt. Jeg vovede mig så ud på jagt, og den første hare jeg kom til, ramte jeg med et hagl i det ene forben. Haren og jeg kunne løbe lige stærkt, og jeg brugte de fire patroner, jeg havde med under løbeturen, men uden at ramme. Da jeg havde været hjemme efter flere patroner havde haren sat sig i nogle sivbuske, og jeg var tarvelig nok til at skyde den der. Min mor var begejstret. Haren vejede 9 pund, men jeg holdt på, at den skulle til vildthandleren i Nibe. Hun skulle nok få den næste, men de var altid dyrest den første dag, men jeg fik ikke flere harer dette år. Mine skud ramte altid hvor haren havde været. Jeg skød nok mindst efter 30. Jeg holdt dog ikke af den grund op med at være jæger. Jeg har kun mødt en mand i mit lange liv, der holdt op med at gå på jagt, fordi han ikke kunne ramme. 1910 fik præstegården en ny forpagter. Gården var på 179 tdr. land, og velhavende bønder kom kørende langvejs fra med deres sønner for søge den. Præsten skulle bestemme, hvem det skulle være. I Farstrup var der en enkekone, der havde en forkarl, der hed Laurits Larsen. Han var efter sigende flink og dygtig, og min mor syntes, vi skulle tage Laurits. Han havde ingen penge, men det endte da med, at han fik forpagtningen. Den gjaldt for 9 år, og da tiden var gået, var han så velhavende, at han kunne købe Hornsskovgaard ved Barmes for 100.000 kr. Det var en gård på et par hundrede tdr. land, og hans søn har den nu. Engang jeg besøgte Laurits, gik han og målte et rugstykke op, som karlene høstede på. Han var gnaven. De havde for få sække med i marken. Jeg havde skridtet af og fortalt dem, hvor mange de skulle bruge, efter at have kørt en omgang. De havde været det lange stykke hjem til gården to gange efter sække. Det var

før mejetærskerne blev udstyret med tank. Det er ikke så lige en sag at drive landbrug. Landmanden skal helst lave forsøg, enten gennem sin landboforening, eller selv gøre det. Jeg blev ligeledes indskærpet at være sparsommelig. Nu kan du se, sandelig Anders, sagde forpagteren. Han var gået konkurs og hjalp af og til hos os. Læg mærke til, sagde Laurits, at når Anders går med en givt halm ned til køerne blev de fodret bagfra og stod to og to sammen. Stritter der en håndfuld halm først til den ene side og så til den anden side. Det kan ikke gå at spilde noget. I vore dage er vi ikke så nøjsomme med en håndfuld halm, men i Nordjylland var der aldrig for meget. Ved juletid begyndte vi gerne at køre til Borup hede efter lyng. Mærkeligt nok malkede køerne bedre efter lyng end efter rughalm, men gødningen blev helt sort når de fik dette lyngfoder. Forpagteren skældte os sjælden ud, når vi lavede en bommert. Når han kom hjem om aftenen, og vi havde givet dyrene for meget halm, sagde han, nær en mand har for lidt foder, skal han give meget. Det forklarede han på den måde, at hvis ikke der bliver ædt op, så blev der ikke ædt så meget næste gang, så det var kun et spørgsmål om at overfodre nogle gange, så åd dyrene ingenting til sidst. Andre ville jo nærmest have skældt os pelsen fuld, men den forklaring vi her fik virkede meget bedre, den huskede vi.

Mens jeg havde præstegården, fik jeg bylder på halsen. Jeg blev henvist til en specialist i Ålborg, der hed Peschardt. Nu var specialister på den tid kendt for at være nogle hårde negle, og Peschardt gjorde ingen undtagelse. Jeg blev vist lidt for tidligt ind. Peschardt var ved at undersøge en lille pige på 7-8 år. Han smed sit instrument på et bord, hvor der stod glas og flere sager. Han sagde: „Det er som jeg siger, jeg skal have hende indlagt. De kan nok forstå, at jeg ikke kan begynde at skære rundt i hovedet på hende, når jeg ikke ved, hvor jeg skal tage fat". Jeg glemmer aldrig det blik af rædsel, som mor og datter sendte hinanden. Jeg tænkte, du er alligevel den værste børste, jeg har været ude for længe. Turen kom til mig, og han klemte meget grundigt på en byld, tørrede af med lidt vat og gik hen til

vinduet for at se på sagerne. Jeg prøvede meget forsigtigt at tørre med en finger, om der var klemt noget ud. Han skældte mig pelsen fuld.

Jeg kiggede på ham og gik så hen til det store bord med alle hans remedier og slog en proper næve ned i bordet, så det hele dansede og sagde: „Nu skal jeg sgu sige Dem en ting. Jeg er ikke kommet her op for at blive skældt ud af Dem. Jeg kan forstå dansk, og De kan bare sige roligt på dette sprog, hvad De mener". Han så ud, som om han havde fået en hel spand vand smidt op i synet. Han kunne jo let se, at jeg var en stor bondekarl, og behandlede mig jo derfor som han plejede med den slags. Men han tog skeen helt i den anden hånd. Han havde netop købt en lille ejendom og spurgte om råd. Han rådede mig imidlertid til at blive indlagt på kamilianerklinikken og få mine mandler fjernet, da de var betændte. Det var ikke så rar en omgang. Først fik jeg bedøvelse med indsprøjtning, der gjorde, at jeg næsten ikke kunne trække vejret. Men jeg gik på gangen og ventede på bedøvelsen skulle virke. Jeg blev så anbragt i en stol og 3 store tykke munke holdt mig. 2 hang i hver sin arm, og den tredie holdt mig om panden, så hovedet blev holdt stille. Peschardt skar uden om hver mandel, men han kunne ikke rigtig se for blod, der væltede ud af munden på mig. Han skældte mig igen stærkt ud. Jeg kunne jo intet sige, men bøjede mine arme lidt og rystede mine store næver efter ham. Han ledte en snøre ned over den tang, han holdt i mandelen med. Han kunne så med en mekanisme klippe mandelen af. De første dage efter operationen var slemme. Da det hver gang jeg gjorde synkebevægelse, føltes som jeg blev stukket i halsen med en kniv. Perschardt kom og så til mig. Han sagde: „De var vist lige ved at blive vred igen, da jeg opererede, men halspulsåren ligger meget nær. Derfor brugte han mund.

Ålborg havde jeg ikke megen glæde for, udover en skolekammerat, der rejste til New Zealand, hvor både han og hans sønner fik en høj position. Jeg blev engang fotograferet derude, og fotografen tog det bedste billede af min person, der er blevet taget. Men fotografen gik stadig

og rettede på mig og ragede på mig, så jeg til sidst gav ham et godt skulderklap fra mig. Året efter læste jeg i avisen, at fotografen var blevet fængslet for ulovlige homoseksuelle forhold overfor mænd.

Nogen tid efter besøget på Kamilianerklinikken, skulle min gode ven Martin Schmidt have sine mandler ud. Hvis det ikke er absolut nødvendigt, skal du lade være, sagde jeg til Martin, for det er en slem omgang. Da Martin kom hjem, sagde han: „Had a vidst det var så galt, skulle a ingen mandler hat ud". Martin var et par år ældre end jeg, og han fik en skøn død. Han havde været i Sebbesund og set fodboldkamp. Da han kom hjem, følte han sig træt og ville hvile lidt på divanen. Da broderen en time senere ville kalde på ham til aftensmad, lå han og var død. En måned før fyldte Martin 80, og jeg var til en mægtig fødselsdag i forsamlingshuset. Martin var ugift, så det var næsten alle gamle mennesker, der var med til gildet. Da festen var forbi, sagde Martin til sin bror: „Hvor mange af dem, tror du er levende om et år". Han blev selv den første, der gik væk.

Alle drenge i alderen 6-14 år har en periode, hvor duer og kaniner interesserer dem over alt andet. De drømmer om deres dyr om natten, og mangen mor er vågnet ved, at hendes dreng har jamret sig eller leet i søvne. Der var en rotte, der kravlede op til duerne eller kaninfatter sad på sin hale og viftede med sine forpoter.

Søren og Henrik havde duer som hobby, og dem var der både sorger og glæde ved. Hvorfor fik de gamle sølvsvalere aldrig unger. De lagde æg og rugede længe, men unger blev der aldrig. De handlede med andre drenge og magede duerne om. De havde f.eks. fundet en karierhan i nabosognet, og nu skulle den sættes sammen med deres egen flotte karierhun. At han havde levet i et lykkeligt ægteskab i flere år med en lille, ganske almindelig månedue, havde for drengene mindre at sige.

Ude i Porskæret, der hvor kragerne vender, boede Jens Vinderup. Jens havde ikke sådan absolut noget godt ry på sig. Han var i klammeri med de fleste af sine naboer og

havde en uendelig masse retssager bag sig, som han i reglen havde tabt. Jens var en hård negl, når han kom kørende i sin tohjulede kærre med den skindmagre halvstore Russer for, var der fart på. Drengene havde bemærket, at hans kostepisk havde en lang ståltrådssnært, der kunne nå helt hen til ørerne på russeren. Jens havde et krogsted, og vejen ud til ham og hans naboer var alendybe hjulspor, der var kløvet flere gange. Så fulgte man to, kunne der næsten ikke kommes op af dem igen, og et eller andet sted var der i reglen så dybt til den ene side, at det ikke var til at passere med et læs hø uden at vælte. Kjærboerne havde derfor næsten altid mørters spader med, når man i højsommeren hentede hø ude i engene. Den var god til at hugge klynene af med til at stoppe de værste huller. Drengene var noget bange for Jens, men han øvede alligevel en vis tiltrækning på dem. Han havde nemlig duer, og det var en kendt sag, at Jens' blåtavlede duer var de skønneste i miles omkreds. Efter megen betænkelighed blev de enige om, at Henrik skulle prøve at gå de 4-5 km ud til Jens Vinderup og se, om han ikke kunne handle sig til en af de blåtavlede. Henrik var ualmindelig god til at rende, så skulle den gale Jens blive knotten på ham, kunne han jo altid stikke af. Henrik stoppede en månedsdue i bukselommen, der sad den godt, med hovedet nedad og var i hvert tilfælde forhindret i brug af vingerne. Det med at få luft var ingen problem. Duerne var altid spillevende, når de blev halet op, og der skulle handles. Henrik fik en god modtagelse både af Jens og hans kone, og en langbenet snottet tøs kom frem. Det var jo ikke sådan at fare til sagen lige med det samme. Henrik var jo ude og skulle snakke med nogle drenge, der længere vest på, men han ville da gerne se Jens' køer. Det var jo i reglen på den måde, man kom i snak. Det havde han bemærket så tit, når der kom nogen i gården hjemme. Det er muligt, at Jens har tænkt, at det var da en mærkelig dreng, men de kom da ind i kostalden. Der var nu ikke meget ved køerne. Der var fire, og de var så magre, at man skulle tro det var træskeletter, der var trukket en broget hud på. Noget bag ved køerne var helt

sort. Jens forklarede, at det var fordi, de fik ene lyng. Halmen var jo gået til, men det var da en mærkelig ko den der, den havde ingen hale. Den var væk helt op til rygraden, og i den hulning, der var deroppe bagi, lå der en hel skovlfuld møg. Ja, sagde Jens, det gør no et no så møj, for nær hon ska o mæ nøj ijen, så reser det der ligger deroppe. Hvordan kan det være at halen var væk. Jo, sagde konen, det kommer sig af, at hun fik et sår på halen. Det ville ikke komme sig, og så havde Jens jo resolut skåret den betændte stump af, men det vil jo no et kom sig alligevel. Jens havde endda prøvet flere gange, men til sidst var han jo så endt deroppe, og nu så det ud til, at moget holdt såret frisk. Henrik kiggede jo noget på den sjove ko, og havde egentlig lidt ondt af Jens, fordi han ikke havde haft held til at redde lidt af koens hale. Koen tænkte han ikke videre på, men da han kom hjem og fortalte sin mor om den mærkelige ko, fik han vendt lidt om på sine medlidenhedsbegreber, for sjældent havde han da set hende så gal, og det var Jens, hendes raseri gik ud over. Han skulle meldes for dyrplageri, og Henrik blev belært en hel del om hvordan dyrene skulle behandles. Men tilbage til duehandelen. Jens og Henrik var nu kommet på talefod, og de blå duer kurrede inde i stalden, og de blev emnet i en times tid. Enden på det blev da, at Henrik traskede hjem med en blå unge i lommen. Jens havde så beholdt duen, han havde med og endda fået hele Henriks pengebeholdning på 35 øre i bytte. 4-5 år efter svingede Jens med sin russerhest ind i gården, og da Henrik kom frem, fortalte han ham, at nu havde han sådan nogle herlige blå duer til salg. Så må du snakke med Frits, min bette bror, sagde Henrik, for nu er det ham. Det kunne Jens Vinderup ikke forstå.

Når De nu har læst bogen „Aktiv landmand gennem 60 år", så håber jeg, De har fået et indblik i de forandringer, der er sket gennem en menneskealder. Et gammelt ordsprog siger jo, at de fleste mennesker er i stand til at skrive mindst een bog, nemlig bogen om sig selv, og det er det, jeg hermed har gjort.

Bedømmelsen, kritikken, overlader jeg til andre men selve glæden ved at skrive om landmandslivet m.v. gennem 60 år, det kan ingen tage fra mig, og det er mit håb, at mange vil nikke genkendende til mange af de episoder og forhold, jeg har omtalt.

H. Sodemann